

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

Я. Г. — До сонця, вітру і весни	1
О. Д. — Баляда про плуг	1
HISTORICUS — Імперське коріння большевизму	2
Е. М. — Листи до любезних земляків	4
Поль Половецький — Тасмичні сторінки	6
І. Хорольський — Кібуци в Ізраелі	7
А. Орликовський — З приводу візиту Нассера до ССРСР	9
М. Чировський — Про соціальне законодавство ЗДА	11
М. Т. — Німецькі загравання з поляками	14
А. Шум — Дещо про містику	15
М. Щербак — Київські сонети	17
** — Можливе чи неможливе?	17
І. В-к. — Про уніфікацію заготівельної системи	23
М. Величківський — Москва споює населення	25
Є. Чикаленко — Зустріч з двома культурами	26
М. Бутович — Полон генерала Корнілова 1915 р.	29
Читач — Чужинець про голод 1932-33 рр.	31
Р. К. — За свободу і державну волю України	34
Т. Царик — Зустріч з Меншіковим	35
В. Стельмах, Т. Царик — Свято героїв в Балтімор	35
Н. А. — Для кого така „інсценізація“?	36

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ВІСНИК

Я. Г.

ДО СОНЦЯ, ВІТРУ І ВЕСНИ

До сонця, вітру і весни
Душа співає із колиски.
Душа сміється: ще грізні
Не сяють війни в ній ні блиски,
Що десь тривожать стільки душ,
Душі байдуже кароокій.
Мов квітка з невідомих суш
В ній розцвіта блакитний спокій.
Гудуть, мов бджоли, літні дні
І вітер пеститься, і лине
У снів рожевім полоні
Усміхнена душа дитини.

О, дум весняних каламуть!
В ній сміх, мов срібний ляц, в ній сльози...
Ще мудреці колись підуть
Облити нею чорний розум.

Шумлять жита, роки — росте.
Малює сон краї безкраї.
Але чого ж це рідний степ,
Немов од сорому, згорас
І очі тьмаряться, і щось
В душі палас, незбагненне:
Батьківщини хлоп'я зелене
Шука в ярах, у гуці лоз,
В траві, у квітах, в зіллі дикім,
Що пахне про любов і смерть,
В легендах, наче в синіх ріках,
В піснях, де крові повно вщерть.
Отак росте із рідним мітом,
А серце тугою дзвенить.
Внизу — жита, вгорі — блакить,
А Ти? — За обріями світу.

Ні... Будеш. Кров'ю зацвієш
У день якийсь в зеленім лузі
Цвістимеш... Цвітом поливеш
По всій землі в весняній тузі.
Глянь — скрізь могили, мов горби,
Глянь, як кругом грізніє жито,
Свята країна боротьби,
Тебе сам Бог не може вбити.
І хлопець під ворожий глум
Розпізнає геройські кості
І ніжками дитячих дум
Проходить вперше муки простір.

Гудуть, мов бджоли, літні дні,
І вітер пеститься і лине...
Не в снів рожевім полоні
Задумана душа хлопчини.
Це ти, Батьківщино, в полоні
Береш і душу й тіло юне,
І творчість, і любов, і сон,
І все життя безсмертно-струнне.

О. Д.

БАЛЯДА ПРО ПЛУГ

Він у землі лежав здавна,
Урослий в надра лук,
Він ждав когось, когось він звав
Цей заржавілий плуг...
І вітер брязкіт ніс кругом:
„Де мій одвічний плуг?“

Пройшли літа, пройшли вітри
Блакитним туманом...
То ж скільки він в землі лежав?
Ніхто не знав... Давно...
І кров людську з боїв в степу
Він пив, немов вино.

І більше, дужче він ржавів
І в землю западав...
Проїшла над тирсою степів
Війни важка хода,
А плуг лежав в масній землі,
А плуг людини ждав...

Вона прийшла, прийшла з степів,
Із чорної землі...
Прийшла весна, а на весні
Летіли журавлі,
До плуга руки простяглись —
Не руки — мозолі.

І плуг пішов углиб навкисі,
У чорнозем, в тепло...
І плуг людині показав
Де пасти джерело:
У глибині, у теплоті
Зернятко проросло...

HISTORICUS

ІМПЕРСЬКЕ КОРІННЯ БОЛЬШЕВИЗМУ

В Літвінський на сторінках „Н. Р. Слова” (6 лютого 1955 р.) навів текст листа, якого він дістав від читача, невдоволеного його статтями. В цьому листі читач докоряє Літвінському: „... і чого ти, пане Літвінський, хвилюєшся. Особливо про Росію, що там порядкує Маленков, Хрущов, Молотов — чорт з ними. Це большевицькі королі... (Далі йде матірня лайка, яку я пропускаю. В. Л.) ... але вони дбають для рускої держави — зросили сибірську пустельну землю півтора мільйони акрів. Це багатство. Утворили на Сибіру Колиму, Соловки — це що ж, ну каторга для кого, для народу. Поширили Росію від Владивостока до Берліна, забрали Балтику розбили (далі знову нецензурно — В. Л.) поляків. Що ж це досягнення...”

У кінці своєї статті про „Патріота закордоном” В. Літвінський пише про свого опонента: „... він, цей „патріот” гордий з того, що совети „поширили” Росію до Берліна, заплативши за „поширення” страшну ціну життя мільйонів руских людей і загального зубожіння; він бундючиться тим, що „наші” забрали Балтику і розбили поляків, одночасно винищивши або заславши на ту ж саму Сибір половину місцевого населення”...

На жаль, п. Літвінський не згадав численних попередників свого не дуже письменного опонента. До того ж цих попередників тепер так забуто, що варто про них згадати.

На початку 1922 року советське повпредство видало у Празі збірник статей колишніх противників советської влади (серед них були, м. ін., два бувших міністри уряду адмірала Колчака, кілька професорів і адвокатів), які визна-

ли большевиків законними правителями Росії тому, що вони тоді, за прикладом царів, „поширили” Росію від Владивостока майже до Варшави. Збірник цей називався „Смена вех” і більшість статей, вміщених у ньому, написано під враженням перемог червоної армії над противниками. Тоді на еміграції жартували, що старечі монархічні коліна Бобріщевих-Пушкіних та Устрялових затремтіли перед большевиками під час наступу Тухачевського на Варшаву влітку 1920 року.

Наведені нижче короткі цитати з уміщених у „Смене вех” статей такі виразні, що додаткові коментарі-вступи цілком зайві: вони промовляють самі за себе.

„Яке глибоке непорозуміння вважати руску революцію не національною”. (Проф. Н. В. Устрялов).

„В той час, як ми усією своєю поведінкою настирливо заперечували найменший прояв „містики держави”, ця містика — достоєнна і глибока — чи не розкривалася вона і не розкривається у всьому, що створило з Росії країну советів, з Москви — столицю інтернаціоналу, а з руского мужика — вершителя долі світової культури?” (Проф. Ключніков).

„Навіть політичним сліпцям стає ясно, що „советизм” є найбільш відповідна руским умовам форма народовластя” (Потехін, Зб. „Смена вех”, ст. 173).

„Росія повинна лишитися великою державою. І тому, що влада революції — і тепер тільки вона одна — здатна відновити великодержавництво, міжнародний престиж Росії, — наш обов’язок в ім’я рускої культури визнати її політичний авторитет”. (Устрялов, „См. вех”, ст. 57).

„Кому ж у той час (1917 р.) спало б на думку, що з тих, які заперечували „війну до переможного кінця”, з проповідників крайнього інтернаціоналізму... з цих, як здавалось, цілком антидержавних і антинаціональних елементів, може скластися справжня основа майбутньої рускої глибоко державної і цілком „національної” влади!” (С. Лук’янов, „См. вех”, ст. 78).

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published by the Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine Inc.

Monthly except July and August when bi-monthly.
„Second class mail Privileges Authorized at
New York, N. Y.”

I. Wowczuk Editor in Chief
Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

„Справді, ми, самі того не помічаючи, присутні при народженні дійсного русского громадянства і неподільно пов'язаної з ним русської держави”. (Лук'янов, ст. 89).

„З того моменту, як визначилося, що советська влада зберегла Росію, — советська влада є виправдана, хоч би й як основні не були окремі проти неї обвинувачення” (Бобріщев-Пушкін, ст. 144).

„Нема що вказувати давно вказані факти — приєднання советською владою відділених частин Росії, почавши з України і кінчивши Грузією . . . День взяття Вершави був би для більшості русских днем урочистим — просто, без міркувань, бо — русські блискуче перемогли”. (Бобріщев-Пушкін, ст. 140-141).

„Росія без усякого імперіялізму мирно здійснює вікові завдання своєї політики . . . Турція, Персія, Бухара, Афганістан — це шлях до Індії. Знову — не імперіялістичне, мирне завоювання . . . Спираючись на цю армію, на міжнародні маси нижчих кляс і на Азію, Росія починає новий період своєї історії”. (Бобріщев, ст. 13, 136, 144).

„Сусідство з червоною Росією, якого одверто побоюються навіть найбільші світові держави, навряд чи може повести до добробуту і безпечного розквіту наші країни, які самовизначилися аж до відокремлення. За таких умов большевизм, з його інтернаціональним впливом і всепроникливими зв'язками, стає нині прекрасним знаряддям міжнародньої політики Росії і сліпі ті патріоти, які хотіли б у цей момент бачити країну позбавленою цього знаряддя будь якою ціною”. (Устрялов, ст. 58-59).

„Хто б не був при владі тепер, але якщо він сприяє процесові збирання („собиранія”) і зміцнення Росії, він повинен дістати підтримку з боку думаючої і патріотично настроєної інтелігенції . . . Історія змусила „комуністичну” республіку . . . взяти на себе національне діло збирання Росії, яка була розпалася, а разом з тим і відновлення і зміцнення русської міжнародньої питомої ваги”. (С. Чехотін, ст. 156).

„Минає пора, коли Росія служила цілям III Інтернаціоналу; III Інтернаціонал починає бути сильним знаряддям в осягненні національних цілей Росії . . . За фатальною іронією долі, а, може, за безстороннім і непомильним судом

історії, русску національну справу можна зараз робити не в заваленій Росії „третього Риму”, а в Росії III Інтернаціоналу”. (Потехін, ст. 177, 183).

Статтею Потехіна закінчувався збірник змінювських Золотоустів. В 1923 р. в Берліні один кол. міністер Тимчасового Уряду кн. Львова і Керенського, Пешехонов, висланий советською владою в 1922 р. закордон, у блискучому товаристві Кускової, Прокоповича, Бердяєва, Степуна, Сорокіна та ін., видрукував свою брошуру „Почему я не эмигрировал?”. В цій брошурі Пешехонов писав те саме, що й Бобріщев-Пушкін у „Смене вех”.

„Добивши до кінця російську державність, — писав Пешехонов, — яка, з погляду большевиків була організацією клясового панування буржуазії, вони були змушені негайно відбудувати її в інтересах власної держави. Вони виявили при цьому небувалу енергію, вперту настирливість і диявольську винахідливість. У найвищій мірі безвідповідальна демагогія, зухвале ошуканство, нелюдська жорстокість — були їхніми головними знаряддями. Вони наробили безліч дурниць, довели нарід до нечуваного голоду і здичавіння, всю країну залили кров'ю . . . Але російську державність відтворили. За п'ять минулих років большевики відновили цілком усю владу і знову поширили її на всю неозору територію від Дністра до Великого океану, від Льодового моря до Афганістану і полум'яної Колхиди”. (Пешехонов „Почему я не эмигрировал?”, Берлін, 1923, ст. 54).

Визнаючи ці „заслуги” большевиків сам Пешехонов вважав, що в цій відновленій „російській державності” „ніякого цементу немає”, що „тримається вона виключно силою гноблення”, що „вона дуже легко може розсипатися”, що „скований нею нарід являє собою буквально людський порох” (там же).

На початку 1922 року советське повпредство в Берліні почало видавати патріотичну газету „Накануне”, редактором якої був ряд осіб, що до того часу стало появлялися на сторінках „білої” преси — Дюшен, Садикер, Кірдецов, Чахотін, Потехін (Останні два були і в „Смене вех”). Літературний відділ у „Накануне” вів відомий граф А. Нік. Толстой:

Ты Алексей, но Николаич,
Ты Николаич, но не Лев . . .

Е. М.

ЛИСТИ ДО ЛЮБЕЗНИХ ЗЕМЛЯКІВ

Цитата з листа поетки, що її ім'я належить до розквіту нашої лірики перелому 20-х—30-х років, але сама поетка тепер тяжко хвора і збідована, існує на дні самоти — моральної й фізичної — серед любезних земляків, зайнятих взаємодіяннями, з'їздами, амбасадорунням й бенкетами:

„Пане Е., час, час кричати! Як то вистачас змоги і часу для графоманів, і то в усіх ділянках?.. А стриму на це нема, бо хто міг би стати заборолом?.. Тут іде про більше, ніж руйнуючі впливи екзистенціалізму. Загальне руйнування всього.

Завдання — хоч будь-як рятувати українську душу — здається цілком безнадійне. Але я не можу — хоч щось, хоч будь-як — не сказати. І нікому не вільно мовчати”.

Передовсім — кричати нема де.

Чи хто звернув увагу, на що перевелися, потихеньку та полеженьку, наші періодики? Перегортаєш і обертаєш таку, часом аж 6-8 сторінкову плахту і навіть під люпою не можеш в ній знайти живої думки, живого слова, живого відруху: є то суцільна, різними літерами (навіть не реченнями чи словами) задрукова-

Толстой дуже скоро повернувся „на родину”, де до кінця своїх днів користувався благами незмінної „благосклонности” Сталіна.

Пешехонов також намагався добитися права на поворот, але справа скінчилася тим, що большевики призначили його своїм торгпредом в Ризі. Родині Пешехонова дозволяли в літній час відвідувати рідні місця, але Пешехонову доводилося літні вакації проводити в тій же Ризі, де він і вмер перед 2-ою Світовою війною.

Проф. Устрялов очолював харбінських зміновіховців. Йому настільки довіряли, що майже щорічно він міг у літній час пов'язуватися з центром його рідної советської влади у Москві...

Бобріщєви-Пушкіни повернулися „на родину” на самому початку 20-х років і більше про них не було чути...

П. Литвінський у своїй статті повідомив, що в 1917 р. йому було тільки два роки. Тому цілком зрозуміло, що він, може, і не підозріває скільки було досить письменних предтеч у його неграмотного опонента...

на, пресова мумія. Наївно-примітивна „передова”, перестарілі й не менш повітові новини, статті, що взивають кохати неньку, підвали з безсоромними описами нікому непотрібних біографічних подробиць, літературно-критичні дитирамби на останній твір чергового генія, ну й віршини — на затичку (плекаймо рідні традиції!). Хочби вже пп. редактори, сидячи по культурних центрах Європи, передруковували статті видатніших чужинців, замість заповнювати дорогим друком дорогої папір виключно продуктами творчості любезних земляків.

Єдиний наш періодик, що на нього завжди нетерпляче чекаєш, це коханий „Лис Микита” що завдяки великому й різносторонньому таланту нашого ровесника Едварда Козака, продовжує творчо й плідно існувати і тим репрезентувати колишній рівень нашої культури. І думаю, що Едвард Козак стоїть на правильному шляху, бо сатира, вірніше, бич сатири, вмів сягнути крізь давно здерев'янілу шкаралу суспільства і часом болюче опекти. І яка ж шкода, що ми не маємо сатиричного хисту. Як придався б тепер, хоч мініатюрний, хоч миргородський Гоголь!

Розуміється, що така сприятлива загальна ситуація є расм для всілякої графоманії: повна безкарність. Хіба „Лис Микита” часом зиркне крізь окуляри. А молоде покоління в 99% не маючи поняття про, хоч би недавнє культурне минуле і обсервуючи графоманську пусталю довкола, накидається на блудні вогники сучасних т. зв. світових величин. роздмухуваних рекламою, снобізмом і гіпнотизуючою кабалістикою магів сучасности. Те літературне покоління, в святій простоті своїй не домислюється, що з одної новелі Стефаніка можна зробити кілька Гемінгвеїв, з середнього нашого поета перелому 20-х—30-х років, щонайменше двох сучасних нобелівських лавреатів, а з однієї лише Віри Вовк тузін найславніших авторів сучасних бестселлерів.

**

„Рятувати українську душу”. Це коротке речення — якби ж його розуміли любезні земляки! — є вже давно пекучо-актуальним на-

казом. Розуміється, коли сенс його відповідно розгорнути.

Що еміграція віддає стільки енергії політиці — це природньо й самозрозуміло: істотою політичної еміграції завжди є політика. Шкода лише, що неспівмірно більше йде енергії на політику, сказати б „практичну”, а так мало на теорію. А нехтувати теорією політики — не варто навіть тим народам, у яких теоретичні основи національної політики віками входили в свідомість поколінь. Що ж казати про нас, у яких тяглість політичного мислення так часто і так радикально розривалася. Та це окрема тема — для наших фахових політиків.

Коли читаємо — „рятувати українську душу”, — автоматично з’являється думка про історичну пам’ять, не лише політичну, але й культурну, отже духову.

Окупуючи Батьківщину нашу, ворог поставив собі генеральним завданням в першу чергу ту українську історичну пам’ять або вбити, або „відбити” (як відбивали, напр., печінку під час допитів в че-ка). Завдання це ворог виконує систематично, безперервно, послідовно, застосовуючи всі способи фізичні й моральні, ураховуючи всі досягнення науки — від Павлова до промивання мозку, від „українізації” до комбінованих „відлиг” і „реабілітацій” включно.

Зробити нашу Державність і роки Визвольної Війни, як рівнож змагання з окупантом протягом першого двадцятиліття (20-ті і 30-ті роки), — порожнім місцем („упраздність”) — ось завдання ворога на даному етапі боротьби. Ворог має аж надто багато союзників і помічників в країнах нашого розсіяння, але найпевнішим союзником і помічником ворога є ніщо інше, як наша нечувана вроджена політична наївність, зумовлена ще й тим, що духовна чинність еміграції виразно пригасає, а її „мозковий центр” починає наочно відмирати, відмирати просто разом з фізичною смертю окремих представників національної мислі.

Коли духове життя еміграції зведеться, фігурально кажучи, до писанки, „ансамблю Мойсеева” й малоросійської ковбаси, а нові покоління зникнуть в машинах чужих побутів і чужих культур, тоді в Москві зітхнуть з полег-

шею і навіть оголосять перерву для заслуженого відпочинку*).

**

А тепер трохи веселого.

Подаємо без змін автентичний опис такого дійства:

Не відомо до якого Чину належить Сестра Росетта Тсарп (Sister Rosetta Tharpe) муринська джезова співачка, бо ані лискуча рожева сукня, що стягає багатющі опуклості, ані ажурові пантофельки на стрільчастих каблучках, ані мідяна зачіска, складена з тисячі кучериків — не в’яжуться з жадним зі знаних нам монастирським уставом. Титул „sister” є, певно, лише даниною тіла для страв вищого порядку...

Сестра Росетта, з’явившись на естраді Festival Hall поміж виступами двох джезових оркестр, перед тим, як зачати свій виступ, пригадає публіці, що належить вірити, бо віра є найважливіше... Далі включає до контакту гітару і, притоптуючи срібною пантофелькою, співає „spirituals” про Ісуса Навина під мурами Єрихону, про сліпого, який прозрів, бо вірив... А далі сестра Росетта забуває про „spirituals” і про свою, як вона каже, „євангелічну місію”, кидає гітару і співає вже разом з джазом. Кидається по естраді, вигинається, подригується, звивається, стає музикою і ритмом джунглі... Вліді юнаки з оркестри ледве встигають за нею, бо вони будь-що-будь англійці, їм бракує тху. Отже, Росетта розхитаним стегном відштовхує піаніста і ще не цілком сівши на його місце, скаженим ритмом підскакуючих рук — заражає оркестру. Виють піднесені вгору труби й клярнети, бубни й дзвінки шаліють в руках одержимого джезиста, в несамовитім кружинні блискають білі зуби і рожева сукня сестри Росетти.

Все це відбувається — вгадайте де? Не вгадаєте. Це відбувається не на Бродвею, а в Лондоні, в столиці бувшої Бритійської імперії.

Нам залишалось б хіба скласти відповідні кондоленції... на руки п. Ч... .., або... гра-туляції на руки славнозвісного червоного декана.

*) Багато совєтської продукції українських книжок, судячи з смішно-малих накладів (1000-2000), обраховані виключно для обдурювання еміграції і для достачання статистичних аргументів для пп. „знавців Росії”. Вистачить вчутися в саме виконання підсовєтських „українських співів” на плитах (переважно ту-тешньої продукції), щоб зрозуміти з якою саме метою ті плити продукується й поширюється.

СКЛАДАЙТЕ ПОЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

Поль Половецький

ТАЄМНИЧІ СТОРІНКИ

Не кожний, звісно, читач знає, що 10% сторінок „славетної” Ялтинської угоди було стримано від опублікування. Отже, ті 28, приблизно, сторінок, лишилися й до цього часу таємничими. Були голоси протесту з приводу такого поступовання проти ухвали Конгресу, а все ж — ті загадкові сторінки лишилися й до сьогоднішнього дня таємничими.

Не беручи на себе звання „пророка”, ми всеж таки поспробуємо одягтися у мантию хіроманта і розгадати ті сторінки. Ключ, або провідні нитки, чи то на термінології хіромантії так звані „лінії”, ми шукали дуже довго, поки їх удалося „намацати” в різних джерелах. А „намацавши” — ми довго їх аналізували, розглядали під мікроскопом з різних боків, перевертали ті „лінії”, порівнювали їх із „структурою мозкових ліній” померлих творців „Ялти” і, нарешті, будучи певними в достовірності нашої розгадки, ми вирішили подати її до відома „жаждущих і алчущих”.

Для цього беремо читача (з його ласкавої згоди) з собою на „екскурсію” і покажемо йому всі ті „лінії”... Але перед тим — пригадаємо одну, можливо деким забуту, опінію бувших ДП в Німеччині, коли вони дістали на руки повідомлення альянтів про ялтинську ухвалу, щодо їх долі. Та опінія мала в собі різні „епітети” на адресу альянтів, а особливо — американців: „Дурні... Ідіоти... Нічого не знають... Нічого не розуміють... бо інакше вони не віддавали б нас Сталінові і не примушували б нас багнетами вертатися на смерть”.

Цю „опінію” — ми відкидаємо безапеляційно, як суцзу фальш. Американська Інтелідженс Сервіс не гірша від англійської, чи то советської розвідки. Тож будьте певні!.. — Вони все знали!.. Знали до найменших дрібниць, а ще більше розуміли все. Але — вони були примушені. Ким і як — буде видно далі.

Як стверджують багато істориків, великих державних мужів і дослідників „Ялти”, головний її творець — Ф. Д. Рузвелт — був людиною особливого покою: одно говорив, а діяметриально протилежне робив. Це була його засада, що цілком відповідає парадоксові відомо-

го єзуїта — Толейрана („Мова людині дана для того, щоб приховувати свої думки”).

Від самого початку другої світової війни Рузвелт повторював одно й те ж речення в своїх посланнях і радієвих „вогнистих розмовах” до населення: „Я говорив вам, і злов і знов ще раз говорю вам, що ваші сини не будуть послані на війну”.

А що за тим?.. — Було заряджено готування на повний хід до війни... Матеріально і психологічно... При наявності трьох конгресових актів про неутралітет... Це — один з прикладів. Однак — ніхто не скаже, що Рузвелт був брехуном. Ні!.. Професор Томас А. Бейлі ось що говорить з приводу цього: „Франклін Д. Рузвелт неодноразово обманював американців в часі перед Перл Гарбором... Він був подібно лікареві, що говорить своєму пацієнтові брехню, для користі самого ж пацієнта”. („The Man in the Street” pg. 489). Про другого співтворця „Ялти” — „дядечка Джо” — ніхто до цього часу так вдало і так правдиво не висловився, як його „друг” Гітлер. Тож дамо слово й цьому покійничкові: „Сталін — звір. Але звір — на велику скалю” („Hitler's Secret Conversations”).

Звір — як відомо всім — є понад всіма законами суспільства: вони його не стосуються... Мораль — для нього не існує. Отже — брехня була основною зброєю Сталіна до останніх днів життя його.

Про третього співтворця „Ялти” — пана Вінстона Черчіля — не доводиться багато говорити, бо він ще живий... Цей неперевершений опортуніст і безприкладний „Лис-Микита”, що завжди плівся в хвості подій, на кілька тисяч сторінок своїх мемуарів необережно „проронив” лише кілька слів по жидівському питанню, ентузіястом якого, як відомо, він був, і тому він те питання поставив на обговорення перед Сталіном. Отже — із ляпідарної завваги Черчіля, щодо тої розмови, ми догадалися, ще до опублікування ялтинської угоди, що в Ялті стояло питання про долю жидів... Припускали — що в площині створення держави ІЗРАЕЛЬ.

Після публікації угоди іще більш ми переконалися в своєму припущенні, покладаючись на ось такий маленький недогляд цензури: „Я сіоніст — говорить Рузвелт, звертаючись до Сталіна — а ви? . . . ” Сталін: „Так! . . . Я теж . . . але я визнаю труднощі”.

В цій відповіді — вияв найнижчого цинізму, бож всім відомо, яким „сіоністом” був той звір. Всім відомо про „змову докторів” та його намір знищити всіх жидів. Однак — в той час в очах Рузвелта він був сіоністом. Але свій „сіонізм” Сталін не хотів продати дешево. І він виставив свою ціну: „Даю свою згоду на створення держави Ізраель тільки при умові повернення всіх моїх підданих — „ізмєнников родини”.

Ціна — не аби яка! . . . Але апетит звіря цього вимагав . . . На меншу „порцію їжі” він піти ні при яких обставинах не хотів. Його два партнери — Рузвелт і Черчіль — в задумі . . . Що робити? . . . Ще не стихла луна від вибуху гніву Черчіля, з приводу п'ятдесяти тисяч німців, що їх вимагав Сталін поставити „під стінку”, як тут тобі нова проблема . . . Для Рузвелта — обидва домагання Сталіна присмливі. Черчіль — лише на одно погоджується: на повернення всіх „ізмєнников родини”.

Згодом, після закінчення Ялтинської конференції, через якісь каналічки в арабський світ проникла вістка, що „велика трійка” плянує на їх землях створити Ізраель. По всій Арабії алярм . . . Рузвелт спішить заспокоїти їх. Офіційно, через Стейт Департамент, він шле Ібн Саудові своє запевнення, дане вже раз при зустрічі з ним на борту крейсера „USS QUINCY”, що „уряд Америки не має наміру змінювати існуючу ситуацію в Палестині без повної консультації як з арабами, так і з жидами”.

Але . . . згодом те запевнення обернулося в те, що й сам Рузвелт. Ізраель — після майже двохтисячрічного небуття — відновлює своє існування при допомозі Америки. Мрії жидівського народу здійснилися. Хоч сам Рузвелт був тої думки, що „відновлення і утримання Ізраеля можливе буде тільки військовою силою”. Слова — пророчі . . . Проте — навіть Рузвелт заслужив собі посмертно „епітет” антисеміта, від жидівського письменника Бен Гехта. (Див. „Child of Century”).

І. Хорольський

КІБУЦИ В ІЗРАЕЛІ

Серед публікацій до 10-ліття Ізраеля, які довелося читати, кинувся у вічі нарис „Ворота Галана”. В нарисі описано з захопленням кібуц (комуни) „Шагар Хоголан”, заснований в долині Йордану в середині 30-х років, в ті часи, коли большевики почали здійснювати свою програму оботарення селянства національних республік, завойованих Москвою. Читаючи той нарис в кількох числах „Нового Русского Слова”, до речі написаний, як кажуть, з „чувством”, здавалося, що читаєш шматок з советської літератури про колхозні чари. „Ворота Галана”, — це величезне, багатомільйонове господарство, якась суперферма, що належить 260 господарям. В ньому 260 робітників, але тільки половина працює безпосередньо на виробництві, а друга половина зайнята обслугою. Не будемо переповідати про виробничі здобутки цієї „суперферми” — комуни. Вони нічим не різняться від тих, про які пише советська преса, як здобуток колхозного соціалізму. Все в нарисі виглядає дуже гарно. Тільки одна деталь зраджує оту зразковість: половина робітників працює, а друга половина їх обслуговує. З таким розподілом праці в сільському господарстві (та й не тільки в с/г) важко уявити великі показники, про які з захопленням розписано в нарисі.

Та діло не в виробництві, а в самій ідеї кібуца — сільсько-господарської комуни. Автор нарису дає докладний опис керівництва кібуцом, в якому беруть участь всі. „Загальні збори збираються раз на тиждень для обміркування поточних справ. Вони вибирають на рік „мазкір” — секретаря і низку комісій: число їх доходить до 10-15. Головні з них: господар-

Звідси — ясніше ясного, чому 28 сторінок ялтинської угоди не опубліковані . . . Бо в них приховані від світу: 1) правда про ялтинський „бізнес” і 2) правда — висловлена професором Бейлі — що Рузвелт таки дійсно був „лікарем” все своє життя. Ця „правда” — всеруйнуюча і всезнищуюча . . . Тому про неї треба мовчати . . . Во ім'я демократії . . . Во славу Бога . . . Амінь.

ська з її підкомісіями, робоча, для розподілу й планування праці, товариська, що відає особистими відносинами в побуті, культурна, шкільна й інші". Отже, усуспільнено не тільки господарство, а й побут, ціле життя кібуцарів, а спеціальна комісія відає особистими відносинами в побуті. Шкода, що не подано регламенту, норм, якими керується та комісія, плянуючи особисте життя кожного.

Нарис з особливою теплотою описує усуспільнене харчування. Очевидно, все те виглядає ідеально, так, як пишуть про свої усуспільнені ідальні совєти. „Діти не тільки не харчуються окремо, а й живуть всі разом". Хоч бачаться щоденно з батьками, але виростають „без почуття виключної залежності від них".

Чомусь пригадалися перші роки большевицької консолідації імперії, після збройного завоювання національних республік. Ламаючи національний уклад завойованих народів, большевики проголосили тоді боротьбу з родинними традиціями, як з буржуазним пережитком. Елегантна большевицька дама (не пролетарського походження) А. М. Коллонтай, пропагуючи повалення сім'ї, говорила прямо, що „діти — то державне майно". А коли їй на одному мітингові, де вона говорила про обов'язку громадян перед державою, запитали про кохання, то вона з обуренням відповіла: „Яке кохання"? Я говорю про соціалістичні обов'язки, а не про застарілі почуття".

Родинний уклад з його національними традиціями був великою перешкодою в закріпленні імперської влади на завойованих територіях. Тому з ним поведено було довгу і вперту боротьбу. А як московськими багнетами консолідували імперію, а завойовані народи взяли в імперські обручі, тоді тактику змінили. Тепер до пересадки плекають там родину тільки за імперсько-московським зразком.

На початках імперської політики большевиків, після завоювання України й інших національних республік, теж насаджували комуні (кібуци). Тільки через спротив і боротьбу завойованих народів, большевики змушені були відступити від того. В самому розгарі колективізації, коли війна з національним селянством стала дуже небезпечною для імперії, Сталін змушений був заявити, що „для сільсько-го-

сподарської комуні умови не дозріли". І тоді то взято курс на першу фазу комуні — артіль (колхоз). Майже тридцять років воює московський большевизм з українським селянством і селянством інших поневолених народів за те, щоб утримати отарну форму господарювання, бо без неї імперії большевики не утримають.

В Палестині ніхто не змушував іти в кібуци, вони, либонь, творились добровільно. Хоч в нарисі сказано, що „без загальної ідеї, не було б кібуци". А кібуцниця Міріам конкретизуючи поняття „загальної ідеї", говорить, що коріння кібуци „в національному і соціальному ідеалі", кермуючись яким, будівничі отих комун в Ізраелі, „зуміли радикально перебудувати своє життя й створити хоча б в обмежених масштабах новий тип суспільства".

Якщо справді так ідеально виглядає життя в жидівських комунах (хоч віриться в це важко, коли лише половина працездатних працює), то це можна пояснити тільки тим, що народ Ізраеля вірить і змагає за „радикальну перебудову суспільства". „Тут були пустирі до нас, — говорить та ж Міріам, — але все ж ми не починали з пустого місця. За нами стояв жидівський народ, він для нас викупив це місце й роками підтримував нас, поки ми не стали на ноги. Ми були й залишаємось авангардом великої армії, ім'я якої народ". Отже, кібуца стала ідеалом жидівського народу, а кібуцники авангардом, що той ідеал мають закріпити і розповсюдити.

Дискутувати з тим немає потреби, бо, що добре для одного народу, не є таким для другого. Той самий ідеал, про який пишеться в нарисі, ось уже тридцять років насаджують большевики для народів, завойованих Росією. І за час довгої війни з самотністю українського народу, з його традиціями і цілим національним укладом, большевики все ж не досягнули перемоги, не закріпили колхозної отари. Колхози, як етап до комуні (кібуци), утримуються силою на Україні і в інших національних республіках, а в Ізраелі вони, либонь, розвиваються добровільно, почавши ще до державного життя.

Аналізуючи характер руської революції Н. Федотов вказує, що на формування етичного обличчя російського революціонера мало великий вплив жидівство; багато політичних дія-

А. Орликовський

З ПРИВОДУ ВІЗИТИ НАССЕРА ДО ССРСР

Широко розійшлася вістка про візиту президента Арабської Об'єднаної Республіки (Єгипту і Сирії) до Московського царства. Українська преса теж зареагувала на цю візиту, бо президент Арабської Республіки відвідав і Київ — столицю „суверенної“ Советської України. Згадано в нашій пресі й про відвідини Нассером столиць деяких ісламсько-тюрських советських республік, але політичній суті Нассерового маршруту наша преса уваги не приділила.

У цій статті хочу торкнутися ближче поїздки Нассера до тюрсько-магометанських країн в ССРСР, бо маршрут цієї поїздки був промовистий для арабського світу, визвольна боротьба якого поширюється за землі арабських народів на всьому орієнті, до якого належать азійські народи ССРСР в просторі Кавказу та в передній Азії — Туркестані.

чів з жидів в большевицькій революції займали відповідальні провідні становища. „Да, был такой особенный еврейско-русский воз дух, о котором один еврейский поет сказал: „блажен, кто им когда либо дышал“. (Г. П. Федотов — Новый Град, стор. 73).

Можна б при бажанні встановити й кількісний склад того імперського революційного повітря в перші роки за большевиків. Ним затруєвано нації, що на руїнах царської імперії відновили були незалежні держави. Тепер його поширюється на цілий світ. Але не в кількісному співвідношенні діло, а в тому, що отого імперського повітря большевиків, з його денационалізуючими властивостями, завойовані Росією нації, не сприйняли і не сприймають, воно для них отруйне. Український народ раніше за всіх вичув небезпеку для себе і для людської свободи від того большевицького повітря, і, вичувши, став на боротьбу проти нього. Большевики напомувають його на Україну, а вона не сприймає, бореться і живе в глибині народній за своєю національною філософією: „гуртове — чортове“. В Ізраелі, як то описано в нарисі, кібуци стали національним ідеалом. У кожного народу свої ідеали.

Президент Об'єднаної Арабії — Нассер, які б ярлики йому не начіплювано, став серед арабських народів між Перською затокою та Атлантийським океаном, найбільш популярною особою, що намагається об'єднати всіх арабів. Чужі інтриги лише послаблюють арабський світ, який хоче стати монолітом на взір Індії чи З'єдинених Держав Америки та в світовій політиці відіграти своє незалежне місце.

Нассер, як натхненник національного визволення, має вплив і на другі сумежні з арабським світом народи, до яких посередньо належать, хочби й кавказькі, віддалені всього на 200-300 км від арабських країн.

Треба не забувати, що політичні еміграції ісламських народів ССРСР мають своїх постійних представників в Каїрі, Лібаноні та Сирії, мають свої впливи на оточення Нассера своїми інформаціями про визвольні справи ісламських народів ССРСР. Врешті спільні, щорічні прощі усіх магометан до Мекки в Савдії, цього релігійного ісламського Ватикану, куди приходять і представники магометан ССРСР, — офіційні та неофіційні (із еміграційних політичних центрів), теж роблять вплив на арабський релігійний та політичний світ, інформуючи їх про релігійно-політичне положення ісламських народів на їх національних територіях в Советському Союзі. З цієї причини поїздка Нассера до ССРСР мусіла хоч-не-хоч охопити, крім всесоюзної столиці — Москви, ще й столиці магометанських народів ССРСР.

Москва дуже добре поінформована про дії політичної еміграції народів ССРСР в арабському світі і уклала програму подорожі Нассера з Москви до Ташкенту — столиці Туркестану та Баку, столиці (кавказького) Азербайджану. Уряджена Москвою подорож Нассера мала бути запереченням ворожої Москві інформації про поневолення магометан в ССРСР. Показування ташкентських чи бакінських мечетів та візита до льокальних міністерств закордонних справ, мали на меті показати пропаговані Москвою суверенності магометанських республік. Та в загальному, людині мало ознайомленій в азійських та ісламських проблемах народів ССРСР, подорож Нассера в столицях радян-

ських магометанських народів була б вповні вистачальною, тобто завершенням цієї мети, яку мав Нассер. Інакше кажучи, Нассер, що хотів, то побачив. Тим часом не так справа вийшла, як повинна була вийти. Його подорож по Советському Союзі була детально подумана Москвою з дуже далекойдучими консеквенціями для обох сторін.

Найперше кидається в вічі те, що Нассер мав призначений маршрут Москвою не по всіх орієнтальних країнах ССРСР, а лише по вибраних, тобто ісламських, а не іншорелігійних. З цього приводу сталося, спровоковане Москвою, невдоволення Нассером грузинів і вірменів, які є суто орієнтальними країнами в просторі Кавказу, хоча християнськими. Грузія чи Вірменія напевне заінтересовані не менше від сусіднього їм Азербайджану арабськими державами, маючи з ними не лише орієнтально-політичні, але в першу чергу економічні інтереси. Їдучи з Баку до Києва через грузинську територію та попри ворота Вірменії, в Тбілісі — столиці Грузії чи Єревані — столиці Вірменії, напевно не пройшло без роздумування та балачок. Нассер зупинявся на території грузинської ССРСР, але не в її столиці, а в центрі автономної при грузинській ССРСР — Абхазії, у м. Сухумі, давкруги якого живуть магометанські горці північного Кавказу, які через своє географічне положення політично та економічно приналежні до християнської Грузії.

Ігноранція Нассером християнської Грузії та в дальшому Вірменії, напевно мали свою ціль загострити ще більше ворожість ісламсько-християнську серед народів Кавказу та цим самим послабити в грузин сипатії до національно-визвольного фронту арабів, мовляв, оборонцем інтересів православних християн є лише Москва — третій Рим, а не магометанський Каїр чи через нього Мекка. Це тимбільше видне, коли зважити на те, що Нассера повезли до Тбілісі, й до Києва, цього Єрусалиму Східної Православної Європи, як його зве Гантер у своїй книжці „Раша інсайд тудей”, що вийшла тут щойно з друку. З Києвом, виходить, Нассерові слід числитися, бо це репрезентант поверх 42-мільйонної держави, з якою і Москва змушена числитися, дозволивши на візиту Нассера, а на Грузію можна махнути рукою, бо ж вона так чи так мусить стояти в

ласці Москви в обороні перед наступом магометан із Баку північного Кавказу чи може й турків.

Це був би один бік медалі Нассерової візити до ССРСР.

Другою стороною цієї візити само собою був би інший факт: Нассер, роблячи відвідини в столицях магометанських народів ССРСР, лише відвідав важливіші з них, які усе в ісламському світі впадають в очі, як от Баку, знане на весь орієнт та Ташкент, як столицю не лише Узбекистану, але усього Туркестану, відомої країни на усю передню Азію, отже від Туреччини та Іраку починаючи по границі Індії кінчаючи.

Таким чином, візита в Ташкенті це не візита Узбекистану за советським думанням, а відвідини туркестанського народу, який сам політично не признає політичного поділу своєї території, як Москва створила, а цей поділ вважає лише регіональним, подібно як німці трактують свій внутрішній поділ на усякого роду Баварії, Саксонії чи Гессії.

З цієї причини візиту Нассера в Ташкенті не можна вважати зігноруванням туркменського Ашхабаду чи Алма-Ати. Однак можна поставити питання над Казанню чи Уфою, двома визначними столицями ісламських країн, автономних країн Поволжжя, Ідель-Урала, що 1918 року творив короткий час одноцілу для себе державу: З'єдинених Держав Ідель-Урала. Їдучи з Москви до Ташкенту, муситься їхати або через територію цього саме Ідель-Урала, або попри його ворота шляхом по Оренбург. Таким чином, поминення Казані або Уфи мусило сильно вдарити по амбіціях татарів та башкірів Поволжжя, які усе духово-релігійно близькі Мецці та усьому магометанському світові.

Тяжко собі пояснити чому саме Нассер поминув Уфу або Казань. Переочив?! Не знав справи магометанських народів в ССРСР?! Чи може Москва не радо хотіла бачити його візити на Поволжжі, як території, яка є складовою частиною Російської СФСР, а не окремою союзною державою. Значить Москва не хотіла дозволити політично добиратися Нассерові до самого тіла Російської Республіки, до якої приналежні народи різних рас?

Микола Чирівський

ПРО СОЦІАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗДА

Мова йтиме про ті проблеми і їхню розв'язку, що зроджуються в наслідок обставин, які відбирають деяким соціальним групам, чи більшим або меншим частинам спільноти, можливість заробітку на прожиток. Ідеться про ті проблеми, які регулюються т. зв. соціальним законодавством, а саме: забезпечення старости, охорона і матеріальна підмога безробітним, матеріальна підмога робітникам, пошкодованим на місцях їхньої праці, забезпечення на випадок хвороби, чи таки просто матеріальна допомога потребуючим взагалі. Хоч було б дуже цікаво коротко проаналізувати всі важливіші соціальні проблеми, що нарастають із взаємовідносин всіляких суспільних угруповань в Америці (робітник і працедавець, фермер і споживач монополізованому ринку-

вому розподілі сільсько-господарського продукту, робітник і організований ринок праці, і т. п., а це далеко виростало б поза межі короткої статті. Подруге, оці соціальні проблеми розвиваються під час активного економічного процесу між суспільними клітинами, що не є активно дієвими у тому процесі. Різні закони впорядковують оці питання по різному. А нам тут прийдеться обмежитися лише до соціальних проблем, які зроджуються поза активним економічним і продуктивним життям національної спільноти, і відносяться до цих суспільних груп, які або на короткий час і тимчасово, або остаточно є виключені з продуктивного процесу нації. Ті суспільні групи не є в силі самі собою заопікуватися, не можуть себе самі матеріально забезпечити, є виставлені на злидні, і вимагають тим самим обов'язково якоїсь колективної, або державної харитативної акції.

Значить, Москва ніби якось толерує (!) ще союзні республіки, але ніколи автономні, яких союзною столицею є таки Москва, а не Уфа, Казань чи Мохач Кала — столиця не лише Кавказького Дагестану (одної провінції — АССР), а й усього Північного Кавказу — країни коло двох мільйонів магометан горців між Каспійським і Чорним морями та хребтом великого Кавказу.

Їдучи з Баку до Києва, Нассер повинен був відвідати магометанський Мохач Калу на північному Кавказі або Джауджікау, колишній Владикавказ — столицю усього горського народу, а не Сухумі — столицю однієї вітки горців — Абхазців, які живуть в межах Грузії.

Поминення напів ісламського Ідель-Уралу, який числить нині 12 — 15.000.000 людности на біля 200.000 км² території та північного Кавказу з 2.000.000 населенням, в тому яких 2/3 магометан, вказує на те, як дивиться Москва на народи, які живуть в межах РСФСР, якої б вони раси, релігії та національності не були. Ці питання РСФСР є внутрішніми питаннями російського народу, землі та держави.

Візита Нассера повинна бути дуже повчальною не лише для Нассера самого, але всього поза-советського політичного та релігійного світу.

В З'єдинених Державах, де здавна дух індивідуалізму був основою суспільного ладу, і принцип „вільної руки”, без ніякої державної інтервенції в господарські питання, був найістотнішим фактором в економічній структурі країни, ідея будь-якої колективної чи державної акції, щоб крила в собі елементи добродійності і харитативності, були чужою, ворожою і незрозумілою, щонайменше на протязі якихось ста тридцяти років, від проголошення американської національної незалежності, аж по часи після першої світової війни. Для деяких президентів, як Клівленда і Куліджа, сама думка державної харитативної роботи, була осоружною. Всякі спроби в тому напрямі, роблені конгресом, були ними відкидані і ветовані. Найвищий Суд ЗДА теж вірно додержувався традицій „вільної руки”, і уневажнював будь-які закони соціального характеру. Аж вже з двадцятих років нашого сторіччя поняття стали перемінюватися, і поволі засади соціального забезпечення, рівнобіжно з перемінами у сфері економічної філософії, стали прищиплюватися і на американському ґрунті. І тут находитимемо таку питоменно американську дворейковість, — федеральну і стейтову, у підході до розв'язки соціальних проблем через соціальне

законодавство. Тільки соціально забезпечення на старість є вповні федеральною установою, тоді, коли всі інші форми суспільного застрахування, безробіття, підмога пошкодованим при станку праці, підмога потребуючим, і таке інше, є цілковито залишені стейтовим правлінням. Федеральний уряд тут тільки посередньо впливає або підпомагає акції на стейтовій базі. Не будемо тут розглядати соціального забезпечення федеральних робітників, і до деякої міри і стейтових, які підпадають під закон т. зв. Цивільної Служби, або щось подібне, але задержимось над розв'язкою соціальних проблем, що своєю діяльністю захоплюють превелику частину цілості американської робочої сили, яка охоплює до шестидесяти семи мільйонів людей.

Беручи часово, законна охорона і матеріальна підмога робітникам пошкодженим при станках їхньої праці, зокрема через нещасливі випадки, найскоріше прищепилася в Америці, і ідея матеріальної компенсації втрати можливості заробітку найшла поволі зрозуміння в американській спільноті. Здавна так зване Загальне Право, що ним ще по сьогоднішній день судиться Америка, а то і Англія, накладало деякі обов'язки на працедавця, щоб дати хоч мінімум забезпечення робітникові. Воно вимагало, щоб працедавець перш за все подбав за безпечне приміщення, безпечне устаткування фабрики і за відповідальний добір робітників та їхню підготовку в технічному продукційному процесі. Коли б підприємець провинився зглядом будь-якої вимоги, і так причинився до нещасливого випадку, — він ставав матеріально відповідальним. Цей засіб охорони інтересів робітника був одначе дуже недосконалий з двох засадничих причин. Перш за все, робітник у випадку фізичного пошкодження мусів доходити свого права звичайною судовою дорогою, яка була відносно коштовна і довга, на що він часто собі фінансово не міг був дозволити, зокрема, коли пошкодження було радше мале, хоч воно могло було від нього відняти можливість заробітку на один або і два місяці. Тому дуже часто працедавцеві все проходило безкарно і без жадної відповідальності, хоч були легальні основи для робітника дістати компенсацію за свою кривду. Подруге, на основі закону, підприє-

мець міг був вжити чотирьох основних аргументів для своєї оборони, які його захищали від будь-якої відповідальності, залишаючи покривдженого робітника без засобів до життя. Оці засоби оборони працедавця були такі: а) Засада розумного думання в пристосуванні відповідної обстановки на місцях праці, б) Засада нормального ризику при станку, в) Засада добавляючої вини або недбальства самого пошкодованого, г) і в кінці, вина або недбальство других робітників. Коли ж взяти під розвагу, що Америка ніколи не судилася якимсь остаточно скодифікованим законом, але на традиції і на судовій інтерпретації спертому „Загальним Правом”, оці чотири засади нормального розумного думання працедавця та й всі інші додатки критерій, були так широко і свobodно інтерпретовані, що вони ніколи не давали певности робітникові будь-якої матеріальної компенсації. Вистачала тинь будь малої вини самого робітника або його друга, щоб виключити хоч би найменшу відповідальність підприємця.

Такі глибоко несправедливі умовини на підставі „Загального Права”, відчувались невдоволяючими вже десь під кінець дев'ятнадцятого сторіччя, і загальна опінія домагалася нового і кращого законодавства. І так федеральне і стейтове правління стали вводити так звані закони про відповідальність працедавців. Їхньою основною думкою було обнизити судові кошти і скоротити судову процедуру, щоб облегшити хоч матеріальну сторінку доходити свого права робітникам. Поза тим мало нового було уведено через пресію ідеології „вільної руки”, і мала була поміч. Але вже з початку нашого сторіччя речі змінилися дуже основно. А саме, стейт Мериленд, як перший в Унії, впровадив в 1902 році закон про робітниче відшкодування. Згодом ці закони були введені у всіх стейтах, або на основі примусового або виборного принципу. Принцип примусовості означає невідзворність шукати виміру відшкодування робітником виключно в рямах оцього закону, коли ж принцип виборности дозволяє робітникові вибрати собі або шлях нормального судового процесу, або шлях закону про відшкодування.

В основі цих нових законів лягли цілковито змінені критерії суспільного думання. Пробле-

му випадків і хворіб в наслідок продукційного процесу не розглядаю виключно як справу між робітником і працевластувачем, але суто соціальною проблемою, яка виростає в наслідок модерних засобів і методів індустріальної продукції, і небезпеки і нещастя, які тут можуть траплятися. Вони не обов'язково є кимось спричинювані чи завинені, а все ж таки зумовлюватимуть потребу матеріальної компенсації тих, що випадково потерпіли. Тому теж на стейтових базах створено забезпечені фонди, сперті на вплатах підприємств, або частково і робітників, або примушено підприємств асекуративних в приватних компаніях на нещасливі випадки у їхніх промислових чи інших закладах. А робітникам законно було дано право на матеріальне відшкодування і матеріальну підмогу, коли вони були покалічені, або поранені у випадках на заводі, або стали нездібними заробляти на прожиття через хворобу, байдуже чи була тут будь-яка їхня вина, чи такої зовсім не було.

Тому, що ціла система матеріального відшкодування на випадок поранення і хвороби є побудована виключно на стейтовій базі, тому теж висота і спосіб виплати грошової компенсації і підмоги пошкодованим робітникам є інші в різних стейтах, хоч тут можна підмітити декілька основних принципів, які є спільними для цілості З'єдинених Держав. В першу чергу відшкодування узалежнюється від ступеня нездібності до заробіткової праці. Розроблено цілу шкалу компенсаційних виплат в рямах чотирьох класів, а саме — повної і сталої нездібності заробити на життя, повної, але тимчасової нездібності, часткової і сталої (наприклад: втрата пальців, або руки) нездібності, та й часткової і тимчасової (наприклад: хвороба). Рівно ж виплату відшкодування або підмоги, узалежнюється від висоти заробітку покаліченого або хворого робітника перед випадком. Відсоток вагається від 50 до 70, залежно від стейту. Відшкодування може платитися тижневими ратами, або одноразово, більшою сумою грошей. Тут конечно треба відмітити ще й такі питомості системи робітничого відшкодування, що можуть остаточно обернутися на некористь працевластувачів. Коли в даному стейті закон про матеріальну компенсацію примінюється примусово, тоді пошкоджені

робітник не має можливості доходити своїх прав шляхом звичайного судового процесу. Його відшкодування буде визначене до висоти, передбаченої законом для його випадку, за розробленими шкалами і таблицями. Він не може сподіватися нічого більше, тоді, коли шляхом звичайної судової процедури, він міг би дістати значно більше. За „Загальним Правом” суддя має куди більшу свободу в оцінці працездатності позивача. Але з другого боку, за звичайним процесом не має і жадного визначеного мінімуму і максимуму, як за робітничим законом, і тоді в судовій процедурі немає цієї певності будь-якого мінімального відшкодування, що воно гостро збережене в згаданих законах про матеріальну компенсацію пошкоджених в індустріальному процесі. В інших стейтах робітники мають право вибору між звичайним судовим доведенням своїх прав і окремим процесом на основі компенсаційного закону. Рішившись за одним, не можливо послужитися і другим, один метод виключає другий. В тому і ризико рішення. В кожному разі закон про робітниче відшкодування є великим кроком вперед в розумінні соціального думання і соціальної справедливості. Зокрема, коли йдеться про часткову і тимчасову нездібність заробітку, робітник завжди тепер отримує матеріальну підмогу, тоді, коли перед тим такі, хоч би і тимчасові і хоч би частинні неможливості заробити через випадок або хворобу, спричинювали матеріальну катастрофу пересічної робітничої родини. Розуміється, що недоліком цього законодавства є те, що не всі, а тільки індустріально-комерційні робітники підпадають його постановам.

Американська література соціальної політики вповні усвідомлює собі доволі спізнені соціальні переміни і реформи в З'єдинених Державах, визнає тут піонерський характер німецького суспільного законодавства і нестачі власних осягів в цій ділянці. Все ж таки, бачиться тут великий поступ, в порівнянні з т. зв. хворобовим суспільним забезпеченням, якого в Америці ще властиво не існує.

(Закінчення в наступному числі)

М. Т.

НІМЕЦЬКІ ЗАГРАВАННЯ З ПОЛЯКАМИ

Німецька преса останнім часом велику увагу приділяє німецько-польській та наддунайській проблемам. Німці починають творити нові федеративні концепції для придунайського простору, для бувших австро-угорських країв, а в прибалтійському просторі шукають місця для Польщі, бо теперішні кордони Польщі по Одрі та Ніссі їм ніяк не на руку. Через шукання місця полякам, німці хочуть залагодити безвартісним коштом справу горішнього та долішнього Шлезьку, Помор'я та може й Познаньщини, з якої вони ще зовсім не зрезигнували.

Нас українців найбільше зараз цікавить польсько-німецька проблематика, яку німці зв'язують з польсько-українською, яка для них існує нині в формі польсько-советській. Таким чином українську проблему зводиться до внутрішньої проблеми Росії, а не окремою для себе.

Як виходить з писань німецького журналістичного та „наукового” світу, польська проблема повинна бути полагоджена полюбовно шляхом територіального пересунення так само, як це сталося з Польщею між 1939-1945 роками. Тоді Польщу пересунено на захід коштом т. зв. східних теренів колишньої поверсальської Польщі, які під тиском СРСР мусіли відійти до Росії (німецький термін) не вважаючи якогось національного принципу в розв'язці питань меншин, які існували в старій Польщі та ще перед нею 1918/19 рр., до оформлення польських східних кордонів.

Німецькі політичні комбінації досить прості, вони нагадують комбінації російської політики 1939 р., коли большевики пересували кордони Польщі, бо Москві хотілося мати кордони на Карпатах. Це спрощення польського територіального питання само собою може бути декому сприйнятливим на Заході, який не любить наростання конфліктів, а мріє лише про мир у світі, аби лише можна було спокійно провадити власний бізнес, не дивлячись на те, що такий „мир” спричинює невгаваючі війни проти народів, що прагнуть і борються за державну волю і національне визволення. З цієї при-

чини народи східньо-середушої Європи мусять бути дуже уважні, щоб не повторилися Потсдам, Ялта чи Тегеран, де продавано Росії без поляків, чехів та інших народів середушої Європи їхню суверенність, змушуючи їх стати сателітами червоної Москви.

Нас, українців цікавить питання територіальної розв'язки Польщі. Бо, як бачимо, вже нині починає наспівати німецька калькуляція коштом України, тобто її території в користь Польщі та Росії, що під тиском Заходу мусітиме уступити із частини свого західнього прикордоння для задоволення Польщі, яка за втрату колишнього німецького Шлезька та Помор'я дістала б Львів, Борислав, та може й Вильно та західню Білорусь.

Настирливе домагання німців повернути Райхові Шлезьк та Помор'я умотивоване не лише етнічними моментами, мовляв, ця територія була німецькою до 1939 року, але і перенаселенням Західньої Німеччини, та, що найважливіше, — моментами економічними, про що, до речі, німці зараз не хочуть покищо говорити, та це самозрозуміле. Через поворот долішнього та горішнього Шлезька до Німеччини, німецька держава стала б знову потужним Райхом, а через Шлезьк німці могли б свобідно посуватися в своїй політичній та економічній експансії на цілий придунайський простір, як свій лебенсraum. Німеччина в кордонах 1939 р. стала б знову великою силою на європейському суходолі. Але така Німеччина стає загрозою Чехословаччини, а не менше і самої Польщі, яку знов відсувалося б від моря і існування її залежало б від ласки чи неласки німецького мілітаризму, дрангу на схід, економічно узалежнюючи її від німецького ринку.

Німецька сучасна східня політика йде по лінії сентиментів поляків до Кресів, підсичуючи їх в поляків, збивають їх сентимент та економічне зацікавлення до західніх просторів, які само собою є далеко вартісніші, як східні простори. Підтримуючи пропагандивно експансію поляків на схід, вони хочуть не допустити до порозуміння, а в майбутньому до союзу слов'ян проти німецького імперіалізму. Говорючи про

Львів, німці знову хочуть вбити клина незгоди між поляками та українцями, аби на цій ворожнечі робити свій бізнес, будучи медіатором українсько-польською порозуміння. Впихаючи полякам на голову українську ірреденту, що настільки їх турбувала б, що не могли б поляки думати про нове ревіндування західніх просторів. Німці думають, що в українській меншині в Польщі матимуть страшака проти Варшави, а на українсько-польській різниці мали б забезпечений свій лебенсраум. А в Самостійній Україні за підтримання українських претенсій до Львова чи Холма, німці могли б добути собі економічні концесії в Україні та навіть з Україною поділитися Польщею, щось подібне до Берестейського миру з 1918 року.

З нашого становища такі комбінації німців треба вважати зразу безуспішними. Вони, хоч і видаються ніби пропольськими, насправді є антипольськими, так само, як і антиукраїнськими.

Повище твердження можна умотивувати такими простими аргументами:

1) Сама думка пересунути Польщу з заходу на схід є нічим іншим, як безоглядним пханням Польщі в обійми Росії, а за поляками пішли б і чехи, які в такій сучасній німецькій комбінації не мали б іншого виходу, як бути найвірнішими союзниками Москви.

2) Залишення Польщею німцям Шлезька та Помор'я означає зростання Німеччини до колосальної потуги, для якої Польща була б іграшкою в новій якійсь воєнній завірюсі на сході Європи. Тут поминаємо економічні моменти, які грали б теж велику роль в існуванні Польщі без Поодря та широкого доступу до моря.

3) Боротьба Польщі за втримання західніх земель викличе польсько-українські і чеські порозуміння — можна навіть сказати прийшло б до повного союзу цих трьох націй, щоб стримати німецький дранг на схід. Тяжко собі уявити, щоб німці в такому укладі могли виграти якунебудь війну в Польщею, коли останній була б допомогою Україна і Чехія із потужними промисловостями та стратегічними сировинами.

Треба пам'ятати, що ні Україні, ні Білорусі, ні Литві, ніколи не залежить на розподілі

А Шум

ДЕЩО ПРО МІСТИКУ

В 10-му числі „Християнського Голосу” п. А. К. порушив доволі цікаву і важливу тему, над якою годі пройти мовчки. Можна тут поминути все: і доволі образливий тон супроти автора книжки „Від містики до політики” — д-ра Донцова, особисту антипатію до згаданого, відтягання інтенцій цього ж від властивої мети, навіть певну непоінформованість у св. Письмі, але мимо цих негативних прикмет статті, автор її зачепив суттєві та болючі проблеми.

До Донцова, як відомо, в наші „ненаші” часи багато осіб „більших” і „менших”, що цих часів злякалися (а в них звичайно пошана і страх утотожнюються), відносяться негативно. Звичайно, коли певна ідея з кон'юнктурних причин стається проскрибованою, тоді слабодухи перед ворогом „очищуються”, а всю вину скидають з себе на ідеї, на ідеолога.

Донцов закидає жидівству матеріалізм і твердить, що християнство жидам не сприсмливє, бо воно ідеалістичне. І дивне, що це твердження факту опрокидується власне в українським католицьким часописі.

Що всі секти англо-саксонського світу опираються власне не на Новім, а на Старім Заповіті — це всім відомо. Що на сектанських церквах немає ніде хрестів, тільки півники, хоруговки, або й сіонські зірки — відомо. Що „Свідки Єгови”, яких ціль — скомпромі-

Польщі. В цій важливій проблематиці лежить істотність української політики та мудрість або нерозумність польської політики, яка своїми потягненнями відносно порядку на сході Європи та української проблематики узалежнить майбутність польської державности.

Коли польсько політична думка сприйме піддані німецькі рецепти, то це буде вироком смерті для Польщі, дарма, чи цей вирок буде виконаний зараз, чи за дальших 20 літ.

Пронімецька Польща це неминучий союз України з Чехословаччиною, Білорусією та Литвою, а може ще й з наддунайськими державами проти Польщі. Ясно, що в такій ситуації не буде поблажливо дивитися західня сусідка Німеччини Франція та може й Англія.

Пронімецька Польща це автоматичне скріплення російської державности; в дальшому, це знову усателітнення Польщі або збоку Росії, або збоку Німеччини, у формі якогось протекторату чи генеральної губернії.

З цієї причини український політичний світ уважно стежить за активністю німецької політики, щодо пересування теперішніх польських кордонів.

тувати католицизм в першу чергу, — вважають, що ми, всі християни маємо визнавати права Старого Заповіту „Око за око — зуб за зуб” — теж відомо. Та ще не було, мабуть, таких визнавців Мойсеєвої віри, щоб лишили свої НАЦІОНАЛЬНІ звичаї, традицію, свою національну релігію, мову СВОІХ предків. У „Старім Заповіті” є не лише пророцтва, на які покликається Святе Письмо „Нового Заповіту” (зрештою, подібне пророцтво щодо Христа є й у Віргілія). Багато чисто історичних фактів є в Старім Заповіті, легенд, літературних шедеврів, як „Пісня пісень”, філософічних думок та законів права не Божого, а людського. Христос аж надто виразно говорив про ті правила, які „не від Бога, а від Отців”. Наша Церква ніколи тих правил, накиннутих жидам їх отцями, не придержувалась (як ось, наприклад, „обрізання”, суботу, і всі тому подібні звичаї). Вона створила свої церковні обряди і закони, витворила свою власну традицію. Аж тепер, нагло, кажуть (саме п. А. К.) завертати назад до „Старого Заповіту”, бо інакше ми не християни!

В Канаді є звичай, так як і в Англії, присягати на Біблію. Це є факт, що секти цієї країни визнають Біблію за обов'язуючу в цілості. Це справа не тільки їх релігії, яка дуже відбігла від первозору християнства, але і їх психіки взагалі, яка цілком не відповідає нашій. Нехай нам послужить прикладом знову література. У повісті „Дір Слесер” Ф. Купера старий дідуган, великий ненависник індіан, ловить цих людей, мов звірят в лапки, зловлених вбиває, а скальпи, мов шкурки із звірів, продає урядові. У всіх своїх „геройських” починах має вірного приятеля — Біблію. Ховаючи в скриню скальпи індіан, або гроші, одержані за них, переглядає свою „стару, добру книгу”, в якій постійно читає це місце — „око за око, зуб за зуб”.

Можливо, що англійцям Старий, а не Новий Заповіт, допоміг розбудувати імперію. Однак, ані така тактика, ані розуміння Божого Закону не властиві психіці українського народу. Ми через велику любов ближнього, а ще більшу любов до своїх ворогів, не раз занастали державу. Та, щоб собі в цій хибі допомогти, нам зайво лишати Новий Заповіт і звертатись до Старого. Як нам застосувати любов ближнього, християнську любов, до нашої важкої політичної хвилини, прекрасну розв'язку подає Леся Українка в поемі „Грішниця”, нагадуючи слова Спасителя: „Ніхто не має більшої любові, як той, хто душу покладе за друзів”.

Жиди, крім закону, даного Мойсеєм, мали своїх інших пророків, на яких опираються, своїх письменників, свій Талмуд.

Наскільки вони опираються на своїх писаннях, видно на кожному кроці їхнього щоденного життя, їхніх політичних дій, на їхній пропагандивній дорозі. Недавно у всіх країнах Америки та Європи, відбулася виставка соціального характеру „Фемілі оф мен” під протекторатом Християнсько-жидівського товариства та ЮНЕСКО. Виставка була широко рекламована, мала попертя уряду, особливо ліберальної партії, та давала всі вигоди школам, щоб молодь її відвідувала.

Та, переглянувши виставку, аж стало відрадніше, що школи, християнські, культурні школи, з безплатних квитків на виставку не користали, хіба для найстарших і найінтелігентніших клас. На цій виставці була представлена, вічно пропагована жидівством ідея інтернаціоналізму, яку вже при вході починали масштабні прапори, включно з прапором Ізраїля та Советського Союзу, на чільних місцях. Далі починались знімки, що мали на цілі представити постання світу і людини, її життя і смерть. Ілюстрації початку світу були художні, як і більшість знімок природи, яких було не надто багато. Зате знімки з „начала людини” ні естетичної ні моральної вартості не мали, отже стало ясно, чому культурні школи дітей на виставку не вели. Виставка нашкікована знімками з Ізраїля, або з життя жидівського народу в інших країнах. Особливо багато там порнографії і гидкого сексуалізму. При тому знімки з варшавського гетто — німці ведуть жидів на розстріл. Чому саме цей момент з життя цього народу, а не також інших, мальтретованих німцями? Були теж знімки з Советського Союзу. Пшениця, люди (очевидно, українські, типи і тло) за столом їдять хліб — достаток, гуцули танцюють, комсомолки танцюють, советська „бойова молодь” і т. п. А з Америки, з Англії, з Ізраїля та ще деяких інших країн знімки людей — висохлих, або опухлих із голоду, в скрайній нужді і горі. На кінець показана атомова бомба, як велике нещастя людське і заклик від людства до людяності проти неї. Виставку закінчує уквітчаний деталь жіночого акту. Очевидно, оглядати цікаво, для тих, які люблять, щоб було і багато і смішно і страшно. Але всім тим, що наглядно бачать її інтенції та ідею в першу чергу, стають зразу перед болючим питанням: Де християни? Де ті християни, що фігурують попри жидів як організатори? Бож видно тільки комуністично-паціфістичну пропаганду інтернаціоналізму, космополітизму, сексуалізму. Показана людина у її нікчемній формі, людина, яка животіє: запліднюється, родиться, їсть, вчиться, має навіть культурні розривки, як балет і музика, навіть до церкви ходить і молиться, але так між іншим тільки працює, плаче, мучиться і вмирає. А де стремління та ідеали? Де вічний творчий дух людини? Той дух, що лиш людині даний Господом? Чим вона відрізняється від звіряти, як вона змагає до піднесення і злиття з найвищою Ідеєю? Нема! Представлено людину як звичайне животиюче створіння, лиш з конкретними фізіологічними функціями, властивими теж і іншим — четвероногим створінням на землі.

Прекрасна база для виховання визнавців Дарвіна, Маркса і Леніна — Троцького — Сталіна! Невже нам, християнам, нам, українцям, в це вірити, в ці ідеали, а не йти за Шевченком, який виразно казав нам брати за дороговказ Новий Тестамент; не за Лесею Українкою, не за Донцовим, що виразно і відважно ставить хрест проти диявола?

Кожному кидається в очі різниця між Богом Єговою і Богом-„Отцем” Євангелії. В однім випадку покора Божові впливає із страху перед ним, в другім — з любові до Нього. Ніхто інший, як Ренан писав,

Микола Щербак

КИЇВСЬКІ СОНЕТИ

СИНЬОГОРНИЙ КИЇВ

Зійди на гори, вийди подивитися —
Господня ласка світитися кругом!
І, піби скарби над святим Дніпром,
Приховус минуле Хоривици.

Як Щеків щит — висока Щековиця,
І гори Бня, оповиті сном...
Що їм ще сниться: грізний бурелом?
А чи прийдеши, як легенда, сниться?..

Мов лебедіс Либедь у долині:
Як спека палить спрагнені уста!
Коли вже буде буря в Україні?

Коли у сьйві Бняжого Хреста,
Як Божого благословення вияв,
Зависочіс синьогорній Київ?!

НА ЛИСІН ГОРІ

Вони злетілися на Лису гору,
Відлюдні відьми. Кожна має знак.
На довгім мітлиці сам вовкулак
Стрибнув на шабаш у північну пору.

Затихли бестії від злого зору
І від хрипливих астмових атак.
Він крикне слово — відьми кажуть: — Так!
Махне рукою — всі повзуть у нору...

Та б'є зірниця! І хитнеться піч.
Розвіє вітер їх чаклуську річ
І прийде ранок — сяєво в простори.

А крізь заслону потемнілих хмар
Прорветься сонце, мов Господній дар,
І опромінить предковічні гори.

що „не тільки що Христос не був продовжувачем юдаїзму, але Він приніс розрив з духом юдаїзму“. І ніхто інший, як навернений на католицтво жид Бергсон, знаний соціолог і філософ, що писав по-французьки, -- казав: „християнство переняте грецькою філософією, не улягає сумніву, що воно було глибокою трансформацією юдаїзму“. Зрештою, чому опоненти Донцова не звернули увагу, поминули мовчанкою тих католицьких авторів, які репрезентують цю думку і яких він цитує в своїй книзі?

МОЖЛИВЕ ЧИ НЕМОЖЛИВЕ?

Монтаж за повістю Б. Антоненка-Давидовича — „Смерть“. Опрацював В. Шашаровський. Виконали артисти б. театру В. Блавацького 8 червня 1958 р. на Протестаційній Маніфестації українців Ньюйоркської Метрополітальної Округи в 25 річницю голодової облоги України Московою.

Всі: Можливе чи неможливе прийняття большевицької влади й большевицьких поглядів українцем?

Вед.: Дія відбувається в 1920 році. Недавній активний прихильник своєї української влади, Кость Горобенко тількищо вступив до партії большевиків і намагається внутрішньо якось виправдати себе, знайти собі місце серед большевиків, почувати себе там справді „своїм“.

Кость: Я більшовик...

Вед.: Він хотів це довести до самих глибин свідомости, але... Було неприємно. Отак само він колись обдурював батьків... Яка різниця? Ті два будинки, що їх мав колись батько в цьому ж самому місті, та гімназія, що стоїть і досі на розі двох вулиць... Це вони муляють комуністичне сумління або, кажучи просто — душу, це вони не дають змоги, спокійно, як і всім іншим членам організації, почувати себе більшовиком.

Всі: Так, це вони!

Кость: Якого чорта липне це все до голови? Що батько був дрібний буржуа — це вірно. Факт. Але батько потурбувався вмерти за рік до революції і, нівроку йому, добре зробив. Я ненавиджу його за те, що він був мій батько, і вдячний йому, що його тепер нема. В мене нема тепер нікого. І я не відповідаю за батьків. А втім, що ж — одним судилося бути спадкоємцями своєї кляси, а іншим —

Всі: — ре-не-га-га-ми.

Кость: Хай, за їхньою теорією, я — „дрібно-буржуазна інтелігенція!“ Я кажу трохи інакше —

Всі: — ре-не-гат дрібної буржуазії.

Кость: Важно те, як я сам думаю про себе, а не хто інший. І немає мені ніяких докорів від самого себе! Так, я був український націоналіст, я був за голову повітової філії національного союзу; в цьому ж місті я виступав у 1917-му на мітингах, розпинався на всяких зібраннях за „неньку“ це все вірно. Та це було раніш, а тепер я... — більшовик...

Вед.: Але враз виринула, чи з гімназії, чи просто з дитячих літ, казочка...

Всі: І стало смішно й сумтно.

Вед.: Якийсь альхімік дошукувався філософського каменю. Він перемолвився всім свя- тим, яких тільки знав, але всі вони були мов- чазні. Тоді альхімік прокляв їх і звернувся до сатани. Сатана з охотою згодився допомогти, але правив одного: тиждень не думати про бі- лого ведмедя. Нещасний альхімік, що, здасть- ся, ніколи за своє життя серйозно не замис- лювався над ведмедами взагалі, а білими зок- рема, цілий тиждень ні на хвилину не міг по- збутися цієї навісної думки про білого вед- медя.

Кость: „Вільшовик!“... Це мій білий вед- мідь, але якого ж філософського каменя до- шукуюсь я?..

**

Всі: І стало смішно й сумтно.

Вед.: Славіна. Її підстрижене волосся не личило до худого обличчя невиразних літ. Її російська мова з штучним московським акцен- том. Славіна вважала за свій обов'язок пере- конувати дядька на атеїста. Вона вже з пів го- дини розводила перед дядьком антирелігійну мороку. Дядько трапився меткий і незлобли- вий. Він охоче пристав до розмови. Він більше натякав і жартував, аніж сперечався.

Дядько: Воно конешно. Сказано: аби лю- ди, а піп буде; ну, тільки ж усеж таки, як по- думати, то...

Славіна: Падаждіте, таваріщ. Пржедє все- го астановімсь над самим вапросом о релігії? Карл Маркс, непрімер, сказал: релігія — ето опіом для народа.

Вед.: Дядько чи не добрав останніх слів, чи може просто не дочув, йому раптом заманулось підтакнути Славіній.

Дядько: Та воно так: тепер усе для народа.

Вед.: Славіна зніяковіла і зашарілась. Їй стало кривдно й досадно через нерозторопу му- жика й кортіло виправити своє власне замі- шання.

Славіна: Релігія, ето, панімаєте, таваріщ, пржедє всего... ну, как би вам ето паяснить?... Ето — іллюзія... Ви представляєте себе чела- вска, каторий...

Дядько: Не скажу вже, чи „люзія“, чи ні, ну тільки і я, їйбо, не ходив би до церкви, як-

би ж то знаття... Воно то все так, що ви гово- рите, конешно... Ну, тільки ж добре, як там нічого нема! Ну, а як є?... Ну, а що, як умреш, а там воно все є?!

Вед.: Славіна не знайшла відразу відповіді, а дядько розвів безрадно руками.

Дядько: Ні, що б там не було, а краще мать, ходити до церкви. Спокійніше все ж таки...

Вед.: Дядьків висновок засвітив на Горо- бенковому обличчі усмішку, а за нею гостро взяла нетерплячка.

Кость: Коли, нарешті, буде край цій без- глуздій розмові!?

Вед.: Його дратувала і незрозуміла дядькові мова Славіної, і її штучність у словах, і невміння звичайно, по-простому підійти до дядь- ка. Хвилинами в нього прокидався жаль до Славіної.

Кость: Сидить ця зовсім непотрібна тут, не- гарна з себе жінка і виставляє себе на посміх. Мимрить недоладні слова, а дядько собі в ду- ші глузує з неї. О, це хитрий дядько! Ці ане- мічні слова Славіної — для нього, як об стіну горохом. Він же у своєму селянському інтелек- туальному масштабі на цілу голову вищий від Славіної.

Вед.: Кость прекрасно бачить, як дядько роз- повідає на селі про пришелепувату „комуніст- ку“ і сміятиметься з неї. Горобенко подивив- ся на пишну пшеницю, і це дало йому за- спокоєння. Край дороги полуднували женці. Вони питливо дивились на них. Коли віз, на якому їхали Славіна і Горобенко з дядьком, порівнявся з ними, крайній підморгнув до дядь- ка-возниці.

Крайній: Ярмаркуєш, Даниле?

Дядько: Драстуйте, Боже поможи...

Славіна: Драстуйте, таваріщі! Хорошая у вас рожь в етом гаду.

Вед.: Женці зареготалися, а візниця, мов за- соромився за своїх їздців, досадливо буркнув:

Дядько: Та що ви! Це ж пшениця!

Славіна: Разве?... Как же ето я ошиблась?..

Дядько: Та вже ж „ошиблась“, як зроду ма- буть, не сіяла!

Крайній: Це, Даниле, як той товариш, що навесні балакав у сполкомі: „сїдайте, каже, товарищі крестьяни, „пашано“, од цього при- билі багато буде“...

Всі: Женці знову одностайно зареготали.

Вед.: Горобенка вже давно пік сором за Славіну, і сміхи та дотепи женців нервували його. Він торкнув візницю за плече:

Кость: Поганаяйте. Нам треба, щоб завидна приїхати.

Вед.: Дядько сіпонував віжки, і віз рушив далі...

Всі: ... під глузливими поглядами женців.

**
*

Вед.: Переповнена школа ще до початку зборів упріла й важко дихала. Чорна маса бородатого людського м'яса з трьох боків обложила стіл президії і своїм нечесаним, уболоченим громадищем пригнітила Горобенка. Ці бородаті лиця не віщували нічого доброго. Їхні очі бачили на кожному возі, що приїздив з міста, тільки —

Всі: — ворогів.

Вед.: Відтіля приїздили до сумирних хат із розкладками, контрибуціями, арештами й розстрілами.

Всі: Село прокляло їх.

Кость: Ой, мабуть, люта смерть під такими поглядами!...

Вед.: Горобенко, не стримуючись, пильно вбирав їх у себе, хотів затримати їх якнайдовше. Це сіре місиво селянського лахміття залило велику клясу й погрозливо хлюпотить коло самісіньких ніг. Ось ударить дев'ятий вал його й розторочить столи, лави, одним помахом розчавить нещасну перевиборчу трійку з комячейкою...

Всі: ... і затопить повстанським чадом села, шляхи, ліси...

Вед.: Ще тількищо мав розпочатися з'їзд рад, але по клясі з кута в кут гадючкою шмигав ворожий настрій...

Всі: ... і зловіщо сичав там десь за спинами,

Вед.: де обличчя зливались у одну суцільну зморщену пляму. Голова волвиконкому Гарасименко пильно вдивлявся в довгі, поплутані людські ряди,

Всі: і на чоло лягала тінь.

Гороб.: Да-а, з багачами буде біда. Під'юджують уже.

Вед.: Мовчазно принишкла Славіна. Її нервували й сердили безцеремонні, питливі й злегка глузливі погляди дядьків. Гарасименко задріботів маленьким шкільним дзвіночком, але

його дзвін жалібно в розпучі розбивався коло перших же рядів, а далі танув у розгойданому галасі. На задніх — дзвіночок не справив враження. Гарасименко одчаєно розмахував дзвоником над головою і щось кричав. Певно, від помахів його руки натовп поволі заспокоївся і замовк. Середні крайні ряди нашорошилися. Горобенко встав з-за стола, і в клясі раптом стало надто тихо. Було навіть трохи моторошно від такої сторожкої, густої тиші.

Кость: Іменем передвиборчої трійки вважаю хведорівський волосний з'їзд рад за відкритий... Товариші селяни! Сьогодні ви зібрались тут, як хазяїни своєї волости, розв'язувати справи вашого життя. Наш з'їзд відбувається за надзвичайних обставин. Наша славетна червона армія перекинула за Дніпро польську шляхту, і переможна кіннота Будьонного вже мчить до варшавських палаців...

Вед.: Славіна, як це водиться в таких випадках у місті, старанно заплескала в долоні. Натовп перевів на неї з Горобенка здивовані очі, і президія спантеличилась. Славіна почервоніла від ніяковости, але ще завзятіше заходилась плескати. Її підтримав Дружинін, а скраю загугкав у дебелі долоні Гарасименко. В першому ряді, з тих, що сиділи ближче до стола, розгублено, нерішуче поплескали нечутно й собі. Горобенко чує інтуїтивно ці ворожі погляди, що звідусіль пронизують його лице. Адже це бородате тіло, що залило клясу й стиснуло повітря,

Всі: може не випустити їх звідціль.

Вед.: У Горобенка напружуються нерви, як тятива сагайдака, і росте воля перебороти натовп, подолати його. Попри все — подолати! Він одлітає від намозолених, зім'ятих офіційних слів і б'є в натовп своїми, тими, що линуть невідомо відкіля з-середини, від серця, від нервів.

Всі: Натовп мертво мовчить.

Вед.: Не чути навіть сопіння й рипу взуття. Горобенко відчуває тільки, як сотні голів витягнулись на нього й ловлять, всмоктують його слова. Свій чи чужий цей натовп? Це не важно. Найголовніше те, що він уже оступився, він одімкнув Горобенковим словом важкі засуви свого нутра, і акція, ініціатива тепер у Горобенка, а не в нього.

Кость: Живи ж рядянська владо, владо робітників і селян у цілому світі...

Вед: Горобенко виснажений, залитий потом, з легким тремтінням на скроні сідає на стільця, а ряди заворушились і захлюпотіли оплесками.

Славина: Препрошую проспівать „Інтернаціонала”.

Дядько: А подозвольте, товариші, вам вопрос...

Вед: Всі голови обернулись назад, і за ними, як у коридорі, стало видно десь на кінці пронизливі очі з ріденською борідкою.

Дядько: Так ось, як товариш з города говорив нам цічас, що ми тут хазяїни, так воно конешно, що дійствительно ето да, ну тільки нам жалательно...

Славина: А што там?..

Дядько: Щоб, значить, наше діло, вроді як би по-хазяйському було, так нам жилательно „Отче наш” проспівати... Правильно говорю, чи ні? Я скончив...

Всі: Правильно, правильно! Отче наш! Просимо!

Славина: Ніяких оченашів!

Всі: Отче наш!..

Дядько: Чортячий „націонал” так можна,

Всі: а молитву — ні!..?

Дядько: Скрипниченко, починай...

Всі: Та з вікна їх!

Вед: Натовп сатанів. В Горобенкових очах мигтіли руки, скривавлені уста, чиїсь вупнуті груди, він прудко вискочив з-за столу й щосили крикнув:

Кость: На місце! Як голова перевиборної трійки, я не дозволяю...!

Вед: Та віжки зборів остаточно випорскнули в Горобенка.

Всі: Приміщення захлинулось від ярого лементу.

Вед: Тепер годі було добрати, хто кричав і що. Як на те з вулиці, від краю села тріснуло кілька сухих пострілів і під школою затупіли коні. Клясу розпирав шалений шарварок. І в тому пеклі Горобенко самим життям своїм нараз відчув пристрасну й гарячу

Всі: с-м-е-р-т-ь.

Вед: Вона жаром дмухнула від скручених упрілих тіл і вже простерла до президії руку.

Всі: Ось вона сама візьме собі зараз останнє слово, і тоді зчиниться щось страшне.

Вед: Але сталось дивне: натовп замовк, знітився і зів'яв. Серед нього рівно постелилась жива стежка, і нею швидкими кроками пройшов до стола озброєний Попельниченко з Дроботом і три червоноармійці. Попельниченко стиснув ремінь рушниці і пошепки на вухо до Горобенка:

Попель: Ушивайся з нами мерщій. Банда входить в село.

Вед: Знадвору, вже недалеко розломилось знову кілька пострілів.

Кость: З'їзд закривається. Тут буде призначено ревком. Але пам'ятайте — хто з вас хоч чимнебудь банді...

Вед: Він не скінчив. Рясна стрілянина. Весело дзенькнула шибка і забряжчало розбите скло. Натовп шарахнувся до вікон, і буруном одхлинув до дверей.

Попель: Стій! В Бога мати!..

Вед: Він вискочив на лаву й підвів угору руку з австрійською шишкуватою бомбою.

Кость: Ні з місця!!!

Вед: Натовп прикипів до місця. Червоноармійці цокнули затворами. Попельниченко ступив крок наперед і скомандував:

Попель: Комуністи, за мною!

**

Всі: Надворі перед самою школою гарячково тріпотіла стрілянина.

Вед: Здаля перед чорною стіною лісу парувала туманами Ворскла. Місяць заспокоївся, виліз вище і випустив долу своє кволе проміння. Злегка посріблились потилиці й поблискували цівки рушниць.

Кость: ... — В тому річ, Костю, що ти йдеш проти села. Українського села. Того єдиного певного національного водозбору, що ради нього ти засновував колись „Просвіти”, був за інструктора Центральної Ради, тікав з директорським військом. Ти мусиш бити разом з цими незрозумілими людьми саме в ту мішень, яку недавно будував своїми власними руками, як певний щит. Ти мусиш розторошити цю мішень на тріски, спалити ті тріски, щоб не лишилось і сліду. Ти мусиш, Костю, стріляти в позавчорашнього самого себе! Ось у чому річ!

Вед.: Збоку тихо перешіптувались два комунари. Стукнулись мушкетами чиєсь рушниці.

Попель.: Комзвод, цеп'ю к лісу вперьод!!

Кость: Що це — сумнів? Відкіля він? Дурниці! Його вже нема більше і не буде. То будь щирий, Костю. З собою можна бути щирим. В тобі — саме чомусь у тобі — збіглися ці дві сили і стали віч-на-віч. Від тих і від тих. Ти прагнеш рівноваги, але це вигадки! Хіба їх можна урівноважити? — Твердо ступай тепер, Костю, вперед і бий без промаху. Далєбі, життя збудовано далеко простіш, ніж це морочить собі й іншим голову маніжна інтелігенція. Бий, бий просто й рішуче, як...

Попель.: На мєстє... сто-ой!

Вед.: Загін зупинився на середині узлісся. Ладнались ряди. Позаду задзвенів командир.

Коман.: Полрота, напра-а-во! Шагом марш!

Попель.: Комзвод, вперьод!

Вед.: Просто перед лавою, як мур ворожої фортеці, — густий, похмурий гай. Він нащулився й мовчить. Ніби хоче ближче підпустити лаву, щоб потім одною сальвою скосити враз.

Кость: Ще крок наперед. Два кроки. Три.

Вед.: Густішають чагарі.

Кость: Ось зараз бризне гай вогнем. Цю мить... Ось...

Вед.: Переступили зрубаний стовбур. Ось перший височезний дуб. Він заплутався гіллям між зорями, і чорний панцер стовбура зеленувато вилискує під місяцем.

Всі: Дуб погрозово мовчить, мов вартовий на чатах.

Кость: Ах, чого він мовчить!.. Швидше б уже.

Вед.: Густо посунули назустріч дерева. Лава вступила до лісу й прискорила ходу, майже бігла. Горобенко спіткнувся об якусь карлючку й мимоволі підскочив. Перед ним долі жевріли вугольки...

Кость: Хтось наспіх присипав багаття землею, але не встиг загасити.

Вед.: Трохи осторонь тьмяно вбирив у себе кволі вогники військовий казанок, а коло нього — зібгана солдатська шинеля.

Кость: Тут костер і шинеля...

Вед.: В лаві зашепотіли й спинились. Горобенко гаряче дивився на вугілля, яке поволі загасало.

Всі: Кортіло помацати шинелю.

Кость: Тут допіру були вони...

Попель.: Бандочка була... Комзвод! Цеп'ю вперьод!

Вед.: Дєсь неподалєку дорогою загупотіли коні.

Попель.: Бєгом вперьод!!!...

Вед.: Раптом на правому крилі бахнув постріл. За ним другий. Ще раз. І стихло.

Попель.: — Втекли.

**
*

Всі: Світало. В далині під лісом парувала Ворскла й бовваніли за вітряками Козіївські верби.

Вед.: Їх було шість. Шість найзаможніших козіївських багатіїв. Але видались вони звичайними селянськими дядьками. Стомлені від роботи, посічені зморшками лица, скуйовджені бороди й навіть замурзані сорочки. Були флегматичні в рухах і ніби цілком байдужі. Горобенко ніколи б не відрізнив їх серед бідняцької сіроти. Несторенко квапився покінчити з Козіївкою. Він швидко приводив до сільради заручника і поспішно вертався до інших. Уже п'ять заручників стояло коло ганку серед загону комунарів.

Вед.: Стояли вони насуплені й мовчазні.

Вед.: Ні одним словом не озвався ніхто із них до партійців, і в їхніх бородатих лицах годі було прочитати жах, здивовання чи розпач. Стояли не переступаючи з ноги наногу, мов дожидали начальства, що розпикатиме їх за незаплачені податки, за свавільні поруби в державному лісі, за випас на панському полі. Горобенко намагався дивитись на них. Він розлігся на шпоришу в затінку під стіною сільради, поклав поруч себе кавалерійську рушницю й заходився крутити цигарку.

Всі: Але тремтіли пальці,

Вед.: висипався на шкуратянку тютюн, і тоненький цигарковий папір корчився під пучками, не хотів скручуватись у дудочку.

Всі: У грудях росло непокоєння,

Вед.: тиснуло на серце й муляло в животі.

Кость: Що за чорт! Я хвилююся більше, аніж ці заручники!

Вед.: Не міг подолати себе. Він скоса глянув на дядьків. Вони стояли такі ж нерухомі й мовчазні.

Кость: Знають же вони, що не для пропаганди повитягав їх із хат Несторенко? Не можуть же не знати! Тоді — що це за спокій? Чи бичача тупість чи дивовижний стоїцизм?..

Вед.: Майдан перед сільрадою й вулиці спорожніли. Тільки віддалік коло тину в остраху застигла бліда молодиця. Вона пригорнула скарлюченими руками до своєї спідниці двох заплаканих дітей,

Всі: мов боялась, що їх однімуть у неї.

Вед.: Десь на дальшій вулиці несамовито кричала якась жінка. Той крик був такий розпачливий, а очі в цієї молодиці такі налякані,

Всі: що здавалось, ніби то кричить і дивиться жажливими очима одня ця молодиця з дітьми,

Вед.: а той крик — то страшна луна, що б'ється об стінку на дальній вулиці

Всі: й крає Горобенкове серце.

Кость: Ах, цей крик, від якого тремтять руки й перевертається колесо в грудях! Ну, хай би ці дядьки теж кричали! Хай би дряпались, кусались, бились, тікали! Тоді б усе якось розв'язалось само собою. І цей ще Несторенко, як навмисне, зволікає з тим шостим... Хоч би вже швидше!..

Вед.: Горобенко безнастанно затягувався цигаркою, а непокоєння в грудях росло, підпирало під саме горло.

Кость: Так, це не стрілянина з бандою в лісі. Це не війна зо всіма її відрізами. Це... Яке ж воно страшне! Їх розстріляють... Хто?... Але відповіді не треба. Це ж ясно — хто має розстрілювати...

Вед.: З вулиці, збиваючи куряву, поспішно привели шостого. З-за пазухи розхрістаної полотняної сорочки блищав на грудях маленький мідний хрестик. В густій чорно-рудуватій бороді заплуталась соломинка, маленькі гострі зіньки положливо бігали по партійних, як зацьковані миші. Але, коли став він поруч інших заручників, — одразу ж заспокоївся, мов повернувся додому після халепи. Несторенко, видимо, квапився.

Попель.: Ну, двигайся!

Вед.: Дядьки, як автомати, покірно рушили. Це все проминуло надзвичайно швидко. Горобенко опинився в тому відділі комунарів, що вів за село заручників і саме поруч того шостого з мідним хрестом. Він тримав на рамені

рушницю й намагався йти в одну ногу з переднім. Раптом знову уколів у груди й боляче закопирсав той самий божевільний жіночий крик:

Жінка: Ой, рятуйте!.. Матінко моя!.. Семене, та куди ж тебе?! Ой, Боже мій!..

Вед.: Вулицею бігла простоволоса жінка й розмахувала над головою руками.

Всі: Дико й розпачливо

Вед.: клацала худими пальцями, мов, тонучи, ловила в повітрі незримі нитки. Її лемент дряпав уже і по конвою. Передній перед Горобенком перекинув на друге плече рушницю, мотнув шиєю й прискорив ходу.

Всі: Але заручники були спокійні, немов і не чули тих зойків.

Вед.: А жінка вже наздоганяла загін. Рвала на собі волосся й голосила, як над покійником:

Жінка: Ой, що ж мені робити!.. Ой, голівонько ж моя пропаца!..

Вед.: Шостий заручник, нарешті, обернувся до неї. Промовив хрипко, але цілком спокійно:

Дядько: Іди Катерино, додому... Жеребця того не продавай, а візьми в Карпа десять пудів пшениці, що перед Великоднем позичав...

Попель.: Ну, там — розговори всякі!

Вед.: Хтось позаду затримав жінку, і вона заголосила ще дужче. Дядько одвернувся від неї, глибоко зідхнув і далі почвалав за іншими насуплений і мовчазний. Знову вразило Горобенка:

Кость: Та невже ж вони й досі не догадуються? Чи це живі трупи, чи мертві люди?..

Вед.: Ставало торопно близько йти коло них, і Горобенко мимоволі збочив на крок. Ні душі на вулиці, й навіть з вікон ніхто не дивиться.

Кость: Наче вибігли кудись світ-заочі всі пожилці.

Всі: Тільки позаду, вже здалека, все ще лементує жінка,

Вед.: й ті крики розбитою луною тремтять під стріхами й виснуть на вітах верб. Чи довго, чи недовго йшли — Горобенко не знав. Було узлісся невеликого гаю. Їх порозставляв сам Несторенко. На два кроки один від одного. Потім одійшов назад і вийняв з кишені великого годинника.

І. В-к.

ПРО УНІФІКАЦІЮ ЗАГОТІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ

(За постановами червневого пленуму ЦК КПСС)

За перше півріччя цього року дві реформи втяли большевики в сільському господарстві імперії. В лютому, перед сівбою, колхозам продано МТС-івську техніку, зберігши за державою централізоване постачання їх запасними частинами, ремонт машин і нагляд за ними. А в червні, перед жнивими, змінено систему заготівель сільсько-господарських продуктів. Постанова червневого пленуму (17-18 червня) ЦК КПСС про новий порядок цін і умови заготівель сільсько-господарських продуктів коротка. З неї навіть важко збагнути, що властиво змінено. В 6-му пункті її (останньому) сказано, що „впровадження нового порядку і умов заготівлі сільсько-господарських продуктів будуть сприяти дальшому розвиткові й ініціативі колхозів і колхозників для найбільш ефективного використання землі, техніки, підвищення продуктивності праці й збільшення валової й товарної продукції на кожні 100 гектарів зайнятої площі”.

Отож, ЦК надіється, що, запровадивши нову реформу, викличе ініціативу колхозів і колхозників до праці, тоді імперія здобуде більше сільсько-господарських продуктів для „забез-

Попель.: П'ятнадцять мінут даю вам ще строку... Можете молитись, співати, прощатись — як там кому...

Вед.: Горобенко не дивиться на них. Він утопив у землю очі й скулився. Щось важке навалилось на повіки і страшенно свербить тім'я. Але Горобенко не рухався. Стояв застиглий і безвладний, буцімто не заручників мають зараз розстрілювати, а самого його.

Попель.: Десять мінут осталось жити... Через десять мінут коцну.

Вед.: Не молились і не прощались заручники. Стояли, мов зачаровані, мовчки й не порушно.

Всі: І від їхньої мовчанки ставало навкруги занадто тихо, аж жаско.

За життя розплата тільки кров'ю.

Тільки смертю переможеш смерть.

печення країни необхідною кількістю продуктів споживання для населення і сировини для промисловости”. Помисл не новий.

За тридцятирічне господарювання большевиків було багато реформ в сільському господарстві і всі вони мали завдання через відродження ініціативи добути необхідну кількість сільсько-господарської продукції. А її, як не хватало, так і не хватас. Як вже говорилося на сторінках „Вісника”, в імперії добувається зерна на душу населення менше, як в 1913 р., перед Першою Світовою Війною. Такий стан дуже непокоїть володарів імперії і змушує шукати виходу в реформах, які властиво ні в чому не змінюють централістичної імперської системи керівництва сільським господарством.

Червнева реформа, про яку докладав на пленумі ЦК Хрущов, стосується лише системи заготівель державою сільсько-господарських продуктів. В основу її Хрущов, а за ним і ЦК поклали ленінську засаду, „геніяльно” зформульовану словами, що „справжніми підвалинами господарства є продовольчий фонд”. За ним гониться большевицька імперія й ніяк його не здобуде. Доповідаючи Пленумові про необхідність реформи Хрущов заявив, що цього року, „коли є вигляди на добрий урожай зерна, ми маємо всі можливості поставити завдання заготовити в цьому році більше зерна, цукрового буряка, олійних культур і продуктів тваринництва з тим, щоб забезпечити не тільки кожноденні потреби країни, але й створити необхідні резерви”. Не одно завдання ставив Микита в сільському господарстві, але до здійснення їх далеко. Як бачимо, на Пленумі ЦК наголос ставиться на резерви.

Які ж нові способи винайшов ЦК, щоб досягнути поставлене завдання, і що істотно нового впроваджується реформою, в якій дехто з наївних публіцистів і політиків вже побачив „новий НЕП” Хрущова?

Постанова ЦК касує дотеперішню практику заготівлі, яка мала кілька каналів з розгалуженою системою заготівель. З 1958 року всі продукти сільського господарства держава бу-

де заготовляти через закупівлю. В слові „закупівля” і вбачали „новий НЕП”, мовляв, скасовано обов'язкові поставки, скасовано натуроплату для МТС і колхозники будуть вільно продавати здобуті на колхозній землі продукти.

Аналізуючи постанову, а ще більше доповідь, в якій подано мотиви й підстави для реформи, бачимо, що істотного у взаєминах між державою і колхозами, реформа нічого не вносить. Міняються лише форми, якими ЦК надіється більше заточувати, відібрати у селянства. За довгі роки визиску селянства накопичилося кілька способів, при допомозі яких держава забирала (викачувала) сільсько-господарські продукти у колхозах і колхозників. Колхози зобов'язані були здавати обов'язкові поставки збіжжя, овочів, м'яса, молока, вовни й інших, по дуже низьких цінах. За роботу МТС, які обслуговували колхози, ці останні теж зобов'язані були платити натурою державі. А крім того існувала окремо практика заготівель за підвищеними цінами, за нею теж повинні були обов'язково „добровільно” продавати державі, через окремий заготівельний апарат. Технічні культури заготовлялися при допомозі контрактацій, а крім того існували винагороди, премії, якщо колхози здавали більше, як встановлено. Коротко кажучи, різноманітні способи й методи були введені в практику заготівель, при допомозі яких держава забирала якнайбільше продуктів сільського господарства.

Заготівельний державний апарат розрісся в цілу армію. Лише „на виписці квитанцій за здані продукти, працювало десятки тисяч робітників, які ніякої продуктивної праці не робили”. Говорячи таке, Хрущов забув додати, що та армія не тільки виписувала квитанції, а й приписувала та обписувала. Те саме було і з заготівельними цінами. Плянове імперське господарство не мало однієї сталої ціни на заготовлювані продукти. Ціни були різні, залежно від способу, яким відбиралося у продуцентів продукти сільського господарства. Одна ціна була для обов'язкових поставок, інша для натуроплати, ще інша для спеціальних закупівель, і окрема на продукти (переважно технічні культури), що здавалися за попереднім зобов'язанням, які видавали колхози й кол-

хозники державі. Все це мало стимулювати, змушувати колхози і колхозників якнайбільше здати державі. Очевидно, що найсправнішим стимулом був державний тиск, при допомозі чисельної армії заготовщиків, агентів, над якими надзирало всевидюче око МГБ.

Що більше ускладнювалася заготівельна система, то збільшувалися зловживання. В нормальних економічних відносинах, які встановлюються на ринкові між споживачем і продуцентом, кращі передові господарства продають свої продукти дешевше, як відсталі, слабші. А в імперській дійсності, де економіка є лише функцією політики, є навпаки. За обрахунком ЦСУ, переведеним в Ташкентській області, так звані передові колхози одержували за здану продукцію в півтора рази більше, як колхози слабші. Ганяючись за продукцією, держава своєю системою імперського соціалізму витворила парадоксальні відносини.

Після продажу державних машин з МТС колхозам, мала б відпасти натуральна плата за обробіток землі. Це властиво й змусило ЦК подумати над тим, як простіше відібрати у колхозів продукти сільського господарства. ЦК ухвалив, що з 1958 року держава заготовлятиме сільсько-господарські продукти через закупівлю. Не колхози з колхозниками визначатимуть, що і скільки мають продати, а про це скажуть і сплянуть в центрі імперії. „Для більш правильного визначення степені участі колхозів в постачанні держави сільсько-господарськими продуктами і далі дотримуватись погектарного принципу обчислення об'єму державних заготівель основних продуктів, зокрема зерна, картоплі, м'яса, молока й інших”. Отже, властиво, нічого не змінюється: на кожний гектар встановлятиметься норма, яку мусять продати державі. Не в Києві і не в Тбілісі обчислятимуть скільки, чого, й по якій ціні здавати, а в Москві, бо київської і тбіліської арифметики, як і арифметики інших республік в Москві бояться. Та вона й небезпечна. Тому то пляни заготівель встановлює і затверджує Рада Міністрів СРСР.

Так в загальних рисах виглядає нова реформа, яку запроваджується в системі заготівель цього року. Замість кількох заготівельних каналів, що були досі, вводиться одна зцентралізована система. Очевидно, це спрощує заго-

Микола Величківський

МОСКВА СПОЮЄ НАСЕЛЕННЯ

В одному з останніх чисел московської „Правди” вміщено передову статтю, присвячену п'ятиці. Большевики самі стверджують в ній, що п'ятіка в СРСР тепер дуже поширена і, як зазначає „Правда”, має „угрожающие размеры”. Але большевики цю п'ятіку пояснюють „гнусними пережитками” старого режиму. Дивно, що ці „гнусные пережитки” відчувуються тепер, після 40 років панування советсько-рабської системи. Як це розуміти? Невже вони, ці „гнусные пережитки”, передаються спадково і з ними комуно-рабська система не в силі боротися і перемогти їх?

Ми далеко не є прихильниками старого режиму царської Росії, — тюрми народів, де теж систематично сплювано народи, щоб краще ними володіти. Але, навіть і для советської забріханої влади, щоб скласти провини за теперішню майже суцільну п'ятіку населення СРСР на бувшу царську Росію, — треба не мати здорового глузду. Адже ж ті покоління, що пиячили за царських часів, вже давно повмирали.

В „Правді” — у цьому ж числі — читаємо: „Збереглися ці „пережитки прошлого” в свідомості молодого покоління (це після 40 років советського панування! М. В.) ... Всі заходи советського уряду і вся діяльність КПСС (комуністичної партії Советського Союзу) перейняті піклуванням про людину”... І далі: „Але серед советської молоді до цього часу є особи, що прагнуть жити неробством... Капіталізм калічить людей духово, пригнічує в них всяке почуття людської гідності”... І тому в демократичному суспільстві немає такої п'ятіки, як у советів? Висновок — нелогічний. Але йдімо далі, за твердженням советів, що пияцтво молоді в СРСР це, мовляв, провина старого, добольшевицького режиму, що вже не існує більше, як 40 років. Чи так воно?

В советському підручникові „Психология” — (автори Г. Фортунатов і А. Петровский, видання Учпедгиз, Москва, 1958 р.) — найновішого видання, що за нього колишній царський уряд відповідальності не несе, — на стор. 13 читаємо: „почуття і сприймання не можуть виникати без м а т е р і я л ь н о г о п о д р а з н е н н я”. А далі, на стор. 106: „Автоматизовані, як наслідки п о в т о р н и х д і й елементи діяльності, називаються звичками” (переклад на українську мову наш, М. В.). Отже, звичка у советської молоді пиячити до безсоромності є наслідком матеріального подразнення, що перейшло у звичку, як наслідок повторних дій. Протягом 40 років свого

існування комуно-советська влада рік-річно сплювала і сплює людність, яку тримає в рабській системі за допомогою страшного терору. Таке систематичне сплювання і привело до загального пияцтва, як нормального явища. Воно і є наслідком „повторних дій”, бо совети посилено постачали і постачають горілку на широкий ринок, тому й посилене пиття горілки за советів перейшло у звичку. І звичку цю по всьому СРСР утворила і сприяє їй сама комуністична московська влада.

І дійсно, коли ми звернемося до таких советських джерел, як статистичний збірник „Народное хозяйство РСФСР”, Москва, 1957 г. і „Народное хозяйство Украинской РСР”, Київ, 1957 р., то побачимо, що самі большевики своїми ж цифрами стверджують, що вони свідомо сплюють підсоветські народи, очевидно, щоб міцнішою була рабсько-советська система. Американський економіст Н. Ясний, аналізуючи офіційні московські дані про товарообіг в 1940 році в „Социалистическом Вестнике” ч. 7 за 1957 р., на ст. 141 зазначає, що в СРСР „в сравнительном изобилии в 1940 г. были только водка и табачные изделия”. Цей економіст там же подає такі цікаві відомості в числах:

Продано в СРСР в 1940 р. через державну і кооперативну торгівлю:

Назва продуктів	На суму мільярдів карбованців	В %%
Хлібо-булочних виробів	30,1	
Борошно, крупа тощо	6,1	
Разом	36,2	62,5
Напої (без гарячих: чай, кава тощо)	21,7	37,5
Разом	57,9	100,0

А окремо по Україні:

Продано в УСРСР через державну і кооперативну торгівлю в 1955 р.:

Назва продуктів	На суму мільярдів карбованців	В %%
Хліб і булочні вироби	6,9	
Борошно, крупа, борошні, та макаронні вироби	2,7	
Разом	9,6	60,4
Алькогольні напої	6,3	39,6
Разом	15,9	100,0

(Подані вище числа наводимо за працею Д. Соловей, див. „Вільна Україна” ч. 18, 1958 р., стор. 12 і 13).

Згадуваний уже американський економіст Н. Ясний зазначає, що в 1940 р. в сільських місцевостях СРСР за допомогою кооперативної мережі було продано на одну особу населення біля 2,5 кг. цукру і біля 5 літрів горілки. Зверніть увагу на співвідношення цих чи-

твілю і облегує державі відібрати у колхозників продукти сільського господарства, облегує облік. Спрощено, уніфіковано систему заготівель, а з селянства вимагатиметься лише більше праці для виконання норм примусового продажу.

ЗУСТРІЧ З ДВОМА КУЛЬТУРАМИ

Розділ XVII „Спогадів” Є. Чикаленка
(1904-1905)

Чим далі тяглася війна, тим більше було поразок і тим більше ставало надій на краще будуче; всеросійське громадянство підбадьорилось, оживилось, навіть „обнагліло”, як висловлювались чорносотенці, і почало „держать”. Земства, міські Думи почали виносити постанови про потребу реформ. Почалися всякі з'їзди, які виносили постанови про потребу для Росії конституції, навіть харківський з'їзд скотозаводчиків виніс резолюцію, що без конституції не можливо провадити скотоводства; а коли з'їздів не дозволяли, то люди з'їздилися самочинно. На лікарському з'їзді в Москві лікар Довгополов, потім член Української Фракції в Другій Деджавній Думі, сказав найкоротшу і найзалпальнішу промову, яку коли-небудь було сказано на світі. Коли він зійшов на катедру і в залі настала тиша, він промовив одне слово — „Бомби!” — і зійшов з катедри, що викликало грім оплесків і крики „браво!”

В марті місяці 1905 року мав зібратись самочинно з'їзд журналістів, щоб умовитися про спільну тактику преси в боротьбі за конституцію. Рада нашої партії постановила, що й українцям треба на тім з'їзді виступити з протестом проти виключного закону для українського слова, яким заборонено не тільки пресу і науково-популярну літературу а навіть Євангеліє, і треба вимагати, щоб українське слово було поставлене в однакові цензурні умови з мос-

сел: 2,5 кгр. цукру і 5 літрів горілки. І це у „товарищей” комуністів зветься „заботой о человеке”!

„Все в капіталістичному суспільстві, — пише в тому ж числі „Правда” — робиться для того, щоб духово обеззброїти людину, послабити її волю”. Це останнє якнайкраще і цілковито стосується сучасного комуністичного суспільства. Нам навіть може здаватися, що автор наведених вище рядків з „Правди” чи не мав на увазі саме комуністичну рабську систему, бо сказав дуже влучно. Справді, мабуть, дотепний він, цей автор передової в „Правді”. Під советами люди навчилися і звикли читати між рядків. Отже, злочинна Москва, щоб міцніше тримати в своїх руках владу і щоб рабсько-комуністична система стояла твердіше, пляново і систематично спонує нарід, а назовні і для годиться — ніби ганьбить пиятику.

ковським. Але серед нас не було не тільки журналістів, а навіть, крім мене, нікого вільного від служби; я ж відмовлявся їхати на з'їзд тим, що я публічно ніколи не виступав з промовами, і пропонував прохати Грінченка, теж незанятого службою, який, як добрий промовець, зможе виступити голосно з протестом проти утисків української мови. Але Рада не згодилася зо мною, мотивуючи тим, що редакція „Київської Старини” не схоче дати йому уповноваження, а другого українського органу в нас нема. Так само і з тих же мотивів забракували й М. Міхновського, талановитого промовця адвоката, якого я радив замість Грінченка, а І. Шраг, зайнятий судовими справами, не міг надовго відлучитися з Чернігова. Щодо мене, то на думку Ради, хоч я й не виступатиму публічно, але зможу внести писаний протест: а головне те, що зможу багато зробити в кулуарах, змовившись з іншими „іноrodцями”. Так само підбадьорив мене й Науменко, коли я запитав його — чи дасть мені редакція „Київської Старини” уповноваження на той з'їзд. Нарешті, повагавшись, я поїхав до Петербургу; там, порадившись з членами Петербурзької Громади — П. Стебницьким, О. Лотоцьким та О. Русовим, — я зараз же в канцелярії з'їзду довідався прізвища і адреси делегатів з'їзду „іноrodців” — грузинів, естів, лотишів і в перший же день познайомився з ними і ми умовилися збиратися щодня в час, коли не буває загальних зборів з'їзду. На перше наше зібрання, крім перелічених вище національних делегатів, прийшли вірмени, поляки та фінляндець, хоч ми запрошували ще й жидів. Та жидів делегатів від усяких партій було так багато, що вони перевищали числом мало не вдвоє нас усіх „іноrodців”, але вони ніяк не могли столкуватися між собою. Між ними були асимілятори російські „освобожденцы”, з яких пізніше витворилася „кадетська” (Конституційно-Демократична) Партія: були соціал-демократи, соціал-революціонери і націоналісти-бундовці, сіоністи і т. д. В результаті ніхто з жидів до нас, „іноrodців”, не пристав.

Поляки на першому ж засіданні „іноrodців” заявили, що вони ні на яку федерацію з Росією не пристануть, бо добиваються самостій-

ности, а тому й з нами, федералістами, не мають спільних інтересів, а фінляндець, хоч і „самостійник”, бував на всіх наших засіданнях. При обмірковуванні майбутнього федеративного устрою Росії між вірменами та грузинами виникали великі суперечки, бо вірмени, як у нас жиди, розкидані по всьому Кавказові і ми ледве полагоджували між ними відносини. Але врешті ми гуртом виробили таку резолюція, яку мав ухвалити з'їзд:

„Признаючи повну горожанську і політичну рівноправність всіх народів, що складають Російську Державу, і право кожного з них на самостійний культурно-державний розвиток, з'їзд уважає необхідним, щоб ця рівноправність і право були гарантовані основними законами держави і щоб окремим націям дано було право заснування інституцій, здійснюючих свободу національно-культурного розвитку.

Признаючи з одного боку загальнополітичну єдність Російської Держави, представлену загальноросійським парламентом, а з другого боку, необхідність децентралізації державного правління, з'їзд уважає, що окремим краям і народностям в територіальних границях, які означає само населення, повинна бути дана автономія, заснована на особливим для кожного краю органічним статуті, виробленим його власними установчими зборами, вибраними загальним, рівним, безпосереднім та таємним голосуванням, санкціонованим всеросійським парламентом”.

Коли делегація, по одному чоловікові від кожної нації, подала президії оцю резолюцію, то президія спочатку зняковіла, а потім голова її Аненський сказав, що вона зовсім непотрібна, бо вже з'їзд прийняв ширшу — про права націй на повне „самовизначення”.

На те грузин відповів:

— Ми просимо у вас шматок насущного хліба, а ви нам кажете: бері всю вселенну!

Коли ж грузин, на наступних загальних зборах відчитав нашу резолюцію і ми всі „інородці” залящали в долоні, то величезна більшість членів з'їзду сиділа мовчки, хоч інші резолюції раз-у-раз оплескувала.

Тоді всім нам, „інородцям”, стало ясно, чого можна в будучому сподіватися від „русской демократії”.

З приводу цієї резолюції у мене була в кулюарах розмова з В. Короленком, визначним російським письменником українського походження. Він рішуче висловлювався проти територіально-національної автономії, а стояв за широке обласне самоврядування і за повну свободу культурно-національного розвитку.

Пізніше через цю розмову я мав неприємності, про які варто згадати. З мого справоздання про цей з'їзд на зборах Демократичної Партії один з братів Шеметів подав у „Самостійній Україні”, що вийшла 1905 року у Львові, розмову В. Короленка з делегатом від „Київської Старини”, як зразок відношення московської демократії до українського руху, але помилково приписав Короленкові слова україножера Фальберга. Обурений Короленко розляяв в одеському журналі „Юг” делегата „Київської Старини” за неправдивий переказ його слів. Я пояснив за своїм підписом про помилку в дразливим тоні; в результаті Короленко написав мені вибачливого листа, за те, на превеликий жаль, образилися на мене брати Шемети, яких я завжди високо цінив, як щирих та інтенсивних українських діячів.

Під кінець з'їзду, що тягнувся з тиждень, я подав президії, а потім відчитав на загальних зборах резолюцію, складену разом з Стебницьким, Лотоцьким та Русовим, в якій протестувалося проти виключного закону, яким забороняється українське слово. Характеристично, що ні одна петербурзька газета не надрукувала тої резолюції, хоч усі загальноросійські резолюції, винесені з'їздом, друкувалися цілком і тільки з якоїсь маленької газетки „Київська Старина” переддрукувала її, але тут, на еміграції, я не міг її знайти. Хоч я ні разу не виступав на з'їзді з промовою, але моя присутність не зосталася без користі, бо з того часу у нас зав'язалися зносини з „інородцями”, які 1906 року, заходами проф. М. Грушевського, зреалізувалися в форму Думської Фракції „Автономістів-Федералістів”, під керуванням думського посла В. Обнинського, яка перетворилася пізніше в „Союз федералістів”, до якого вступили українці, білоруси, литовці, ести, лотиши, кавказькі народи та москалі-федералісти, про що я розказую ширше в своєму щоденнику.

Я досі з приємністю згадую час, проведений мною в товаристві „інородців” під час того з'їз-

ду журналістів. Ми багато розмовляли на своїх засіданнях і за вечерею про тодішні умови життя недержавних народів Росії: мріяли про майбутній федеральний устрій її, але й побоювалися співжиття в одній державі з напівазіатським, некультурним народом московським. Федерація з ним здавалася нам небезпечною, бо він при своїй некультурності, разом з тим дисциплінований, звик коритися волі старшого в родині, „большака”-батька, чи старшого брата, а тому сліпо кориться всякій державній владі. Мало того, він сам почуває себе народом-господарем у Росії, бо куди він не піде, не поїде — чи у Варшаву, чи в Київ, чи в Тифліс. скрізь з ним говорять його мовою, та й все начальство, бюрократія, починаючи з царя, говорить тою самою мовою. По розумінню москаля, всі народи нижчі за нього, до всіх він ставиться з призирством: українець у нього „хахол-дурак”, поляк — „полячишка”, фін — „чухна поганая”, кавказці — „татарва безмозглая”, жид — „паршивий” і т. д. І дійсно, московський народ уявляє з себе велику силу своєю кількістю, північною витривалістю, стихійною дисциплінованістю та нахабством.

А „інородці” не зможуть протиставити йому відповідної сили, бо по своїй вдачі та по культурі вони індивідуалісти та й кожний з них має свої домашні рахунки з сусідами: українці, білорусини та литовці з поляками; прибалтійські народи — з німцями, вірмени з татарами та грузинами і т. д. Хтось зауважив, — який же московський народ некультурний коли він витворив таку високу літературу, музику, малярство, на яких виховувалися ми всі і якими захоплюється весь світ?

На це йому відповідали, що це не народня московська культура, а загальноросійська, що виросла як розкішна квітка в теплиці на гної, що її виробляли не тільки москалі, а й „інородці”. Роман російський витворив „малорос” Гоголь, музику — білорус Глінка та „малорос” Чайковський, малярство — „малороси” Левицький, Боровиковський і т. д. А народ московський ще перебуває на первісному ступені культури, він іще не має навіть плуга, яким обробляють землю всі культурні народи, він досі оре землю „сохою”, на подобу нашого одноручного рала, що не відвертає скиби (борозни), а тільки рис землю і яким у нас перега-

няють ріллю. У московського народу ще нема приватної власності на землю, у нього досі затрималася первісна комунальна, „общинна” власність. Мало того, у нього досі панує полігамія, так зване „снохачество”, при якому старший в родині, „большак” живе з своїми невістками, з жінками своїх синів (снохами), чоловіки яких служать в „отхожих промислах” по великих містах, або фабриках та копальнях на півдні Росії і мусять свій заробіток посилати своєму „большакові”. А коли не схотять посилати, або схотять забрати до себе своїх жінок і відділитися від спільної родини, то „большак” може заборонити видачу їм паспортів, без яких у Росії не можна проживати, і вони мусітимуть вертатися додому, а тут „мір” (грумада) на сході ще й різкими випоре, щоб слухались „стариков”, що додержують і бережуть традиції.

А фін додав:

— Навіть прославлену „московську баню” (парову лазню) вони перейняли у нас фінів, як і „овін”, „рігу”, в якій сушать вогнем снопи збіжжя.

Під владою московського народу фінсько-монгольські племена, як мордва, чуваші, зиряни та інші ще й досі напівдикуні, досі ще погани, що поклоняються ідолам, тоді як споріднені їм племена, як фіни, ести, що були під владою культурних народів, як шведи та німці в Прибалтиці, перейняли від них лютеранську віру, готичний шрифт, взагалі культуру і зробилися найкультурнішими народами в Росії, між якими нема анальфабетів.

Українська культура під владою московською перестала розвиватися, навіть понижчала, бо з Рум’янцівського перепису видно, що у 18-му столітті народніх шкіл на Україні було більше, як у 20-му; не кажучи вже про 16-ий вік, перед прилученням до Москви, коли подорожуючі по Україні чужинці свідчать в своїх записах, що українці були майже всі грамотні, а тепер на Україні, по свідоцтву офіційної статистики, — 80% анальфабетів. Тоді народ наш брав участь в державному житті, вибирав усі свої уряди, починаючи з сотенного а кінчаючи гетьманом, а тому він був політично і національно розвинутий. Тепер же, під владою Москви, він є на становищі темно-го раба, бидла, худоби — йому навіть Єванге-

ліє заборонено читати на своїй мові, не кажучи вже про науково-популярні книжки, а про школу на своїй мові не вільно й голосу подавати, бо це вважається „сепаратизмом”, „мазепинством”, державною зрадою. А тим часом хто переїздив Росію від Чорного моря до Білого, той ясно бачив, що український народ далеко культурніший за московський.

Для ілюстрації культурности московського народу я розкажу про суперечки з цього приводу власника друкарні в Одесі Фесенка з його жінкою, московкою, що народилася в Одесі і ніколи не була в Московщині, звідки родом її батько й мати.

Поїхала вона якось вперше до Москви; з ощадности поїхала третьою клясою; поки їхала Україною, то хоч тоді ще не було спальних пляцкарт, могла собі й полежати супокійно, бо коли увійде у вагон наш селянин і побачить, що пані лежить з заплющеними очима, то він не відважиться турбувати її, а пошукає собі іншого місця. Жид трохи посперечається, „погеркотить”, але теж воліє вишукати собі місце, ніж тратити час на суперечку з панею.

Коли ж вона вїхала в Московщину, то десь під Курськом у вагон увійшла артіль (спілка) штукатурів (мулярів) і відразу один з них, взявши її за ноги і посадивши, зробив місце для себе і сів коло неї. Вона підняла крик, кажучи, що не має права стягати її за ноги, а коли нема місця, то повинен сказати кондукторові.

— Єслі ти такая бариня, то ступай в первий клас, а тут ми платім такіі же деньгі, как і ти”, — відповів їй той, пересипаючи свою відповідь звичайними „вставними” московськими словами.

І підняли сварку на весь вагон. Тоді старший з них звернувся до того, що сперечався з панею:

— Што ти поднял шум такой, ещо жандарма пазовут; ти должен з дамой обойтись вежливо, делікатно: ти вазьмі да тіхонько подпусти ей под нос, так она сама уйдет.

За хвилину пані скочила, затуляючи хусткою носа і кричучи:

— Фу, животное! Точно в хлеву...

Коли це й товариш підійшов закурити до її сусіда і повівся так само „вежливо” і „делікат-

М. Бутович

Полон генерала Корнілова 1915 р.

(Уривки зі спогадів — Закінчення з попереднього)

Тимчасом завважую, що Корнілов нас лишає і повільно іде в напрямі ворожих стрілів. Бачу, що хоче, щоб його забили. Разом з поручником Ж. беремо його під руки і переконуємо приєднатись до нашої групи. Він відмовляється і каже нам лишити його: „Ви молоді, Вам ще треба жити! Лишіть мене!” Ми не пускаєм. Бачимо, що він своєю впертістю ризикує життям. Нарешті погодився — ми приєднуємось до решти.

Зупинка над прірвою недовга. Сідаємо верхи на рушниці і так з'їжджаємо піском в долину, в густий, високий ліс. Полонені мають охоту йти з нами і декотрі таки вперто тримаються нас далі. Знайшовсь якийсь сурмач, трохи посурмів і певна кількість недобитків зібралась на краю лісу. Тут були люди з різних частин, навіть з сусідньої 49-ої дивізії. Повно їх було і в ярах що перерізали відкриту долину і йшли попри села, здається, Крулевець Польський та ще якийсь Крулевець. Геть горою наліво — Дукля, звідки тяжкі гармати місять людське тісто у тих ярах. Незабаром і ми почали діставати дарунки, що вибухаючи ламали й розколювали дерева. Полоненим це не подобалось і вони почали втікати, — ми не боронили. Найдовше тримавсь при нас віденський кельнер, але й він, відсалютувавши сумно, зник в кущах.

Дістаю від начальника наказ рити перстeneвий окоп, що й пробуємо робити, але правдивих лопат немає та й малих обмаль. Салдати, лежачи в кущах, скоро засипляють. Стоячи коло сосни і подаючи часом якісь команди, засипляю і я і не знаю, чи спав годину, чи хвилину. Корнілов теж спробував командувати салвами, але облишив, бо голос його ослаб і не було його дальше чути, та й набоїв у нас було обмаль. Ворог пробував наближуватись до нас з боку ліса кілька разів, але потім облишив. Виставляв я кілька разів наперед

но”, як і той. Обурена пані почала гукати до кондуктора:

— Кондуктор, я заплачу за второй клас, перенесіте мої вещи, я с етімі скотамі не могу сидеть.

І під голосний і веселий сміх вагону, в супроводі кондуктора, теж з веселою усмішкою на устах, пані перейшла до другої кляси.

Де таке видане, чи чуване серед культурного народу?

Ідучи назад з Москви, пані їхала до Харкова вже в другій клясі, а на Україні знов третьою.

З того часу, казав друкар, його жінка упевнилась, що український народ безмірно культурніший за московський.

охорону, але при перевірці нікого не знаходив. Певно приєднались до віденського кельнера.

При долиною попри села повні російських солдат. Там вибухи тяжких гарматних набоїв наробили багато шкоди. Заглянув я до найближчого: розірвані тіла, калюжі крові. Час від часу висовується начіплена на багнет біла сорочка. Хотять здаватись. Мій батальйонний полковник Шмідт дуже строгий, а при тім боягуз, вибирає кількох ліпших стрільців і каже їм стріляти по тих, що вилазять з ярів, щоб здаватись. Робить цю процедуру так, щоб Корнілов завважив його геройство. Під вечір, а вечір був теплий, соняшний, лагідний, — вислано розвідку городами й кущами розвідати куди можна вночі відступати.

Як стемніло, шепотом формуємо три колони, більше руками, як словами, і рушаємо долиною на південний схід. Ніч темна, тримаємось близько себе, щоб не погубитись.

Від Дуклі з гори прожектор час-від-часу освітлює долину, а часом і нас. Відразу падаємо в траву й лежимо без руху. Майже з місця всі три групи відразу втрачають зв'язок. Через якийсь час, коли долина повертає на схід, — виходимо на битий шлях, тут прожектор нас не піймає. Ідемо ступнево: зупинка, розвідка наперед і знова в рух. І так далі. При кожній зупинці все падає в теплий порох дороги і засипляє. Рушити сплячих можна лише палицею по чім попало. Голосної команди не можна подати.

Довгий, трохи туманний ранок, заповідає гарячий день. Становиться ясно і небезпечно. Завертаємо в бічний ліс. Перераховую свою групу, — щось сто тридцять людей. Тут і мої і з інших частин. Набоїв мало. Харчів жадних. Подаю начальству стан. Тепер бачу з кого складається група начальників: начальник дивізії — генерал-лейтенант Корнілов, командир Римнікського полку, він же і бригадний генерал дивізії, полковник Шмідт — мій командир батальйону, капітан Манглярів — командир батальйону Очаківського полку, поручник Падчін — з Оравайського полку 49 дивізії та поручник Жадановський — начальник кулеметної команди Римнікського полку. Я — наймолодший зі старшин, бо тільки підпоручник, тому мені доводиться найбільше рухатися на всі боки. Знаходимо в гущавнін лісу відповідне місце коло води для зупинки. Рушниця в козлі і відпочинок. Та не для мене. Маю завдання розвідати, що діється в сусіднім селі. З двома солдатами підбираюся близько до села і з дерева спостіраю в бінокль. Спершу жадного руху, потім торохкотіння по битім шляху і... пішли ворожі обози й кіннота невеликими відділами і то без перерви. Погано. Вертаємо темним, вогким ярмом, наступаючи на якісь саяямандри, а потім влизаємо на край і йдемо, тримаючись кузів. Раптом звертаємо увагу на кавалки гилячок свіжозрізаних і кинених в напрямі куди йдемо. Тримаючись цих знаків, приходимо просто до нашої групи в лісі. Вачу, що дозволено розкласти вогонь — солдати варять чай, дим підіймається вгору. Доношу Корнілову що бачив, та не встигаю договорити, як з усіх боків крики по-німецьки довкола

яру, кричать здаватись, по-німецьки. Видно окремих кіннотчиків в чорнім на вороних конях.

Дорога попри ріку була знищена, тому нам негайно трапилась ще одна пригода, — наш віз перевернувся в ріку. На наше щастя ріка не була глибока, але мішки, що ми на них лежали, тепер лягли на нас, а були важкенькі, був у них... печений хліб!

Та не встигла вода нас залляти, як віз уже знов стояв на своїх чотирьох скрипучих колесах, і тільки полотняна буда, з якої капало на нас, пригадувала про минулу пригоду. Верхівці зі смолоскипами були не то для романтики, не то для сторожі, але ми були так вичерпані, що й не думали про втечу, хоч хлібне постачання було під рукою, а радше під спиною.

Заспані після торохтячої нічної подорожі вилзли ми ранком коло якоїсь хати, не знаю в котрім селі. Довкола мирно паслись гуси, бігали діти, світило свіже раніше сонечко. Дали нам кави з офіцерськими „галетами“, помились ми трохи і поїхали далі вже якимись возами. Пригадую попри дорогу безконечні окопи ще свіжі, але глибокі, з довшої стоянки. Частиною були сильно ушкоджені артилерією. Пригадую нічліг на снопі, голови під столом, в якійсь селянській хаті, де на стіні висів образ Матері Божої „Взигрися младенець во чреві...“ Так і було намальовано, — маленький Ісус грав на скрипці у шлунку Матері Божої. Потім спали ми чомусь на балконі в жидівській синагозі, теж на соломі, але Корнілова з нами вже не було, — повезли його автом до штабу армії.

Здається у Гуменнім на Пряшівщині (містечко, до котрого колись дійшла була наша дивізія, а потім відступила) — завели нас до австрійської офіцерської реставрації. Скоро офіцери довідалися про нас, кількох підсіло, і пішла балачка по-польськи з артилеристами про візаві на фронті під Зборовим. Дуже вони тішилися спільними споминами, так, якби здибали старих знайомих. Далі була дезінфекція і купання, ну, і, очевидно, все вбрання виглядало коровою пожоване.

Десь у жидів добули для нас самовар і ми якраз споживали справжній чай, коли у товаристві начальника штабу австрійської армії та ще кількох вищих старшин прийшов до нас Корнілов. Він був на обіді у командуючого армією, не пригадую, якогось принца. Розмова Корнілова з австрійцем нараз набрала гострішого тону, а далі Корнілов почав уже і кричати на нього. Австрійський начальник штабу, що був нижчий рангою від Корнілова, став на струнко, а потім перепрошував. Виявилось, що австріяк твердив, що частини нашої дивізії ставили австрійських полонених перед окопами і так їх розстрілювали. Корнілов енергійно те заперечив. В цей час ми вже трохи прибули на силі і вже мали охоту спробувати втечі, але нас пильно хоронено, а на другий день у Мезоляборці посадили нас на потяг і повезли до Кошиць. В готелі Шалкац, це, мабуть, один з кращих готелів, нас розміщено і годовано так, що ми фатально попустили шлунки. На виміняні гроші дещо купили собі, а головне переодягнувся пахучий капітан Манглярів.

За день, чи два ми вже їхали залізницею через Будапешт на Відень в супроводі грубого австрійського капітана, що безперерви смалив „вірджінки“. Далі переїзд у Відні на інший двірць і, нарешті, дібрались ми до місця нашого сталого побуту Непленгбаху у Нижній Австрії, де у замку Ліхтенштайн була станція для старших полонених російських старшин.

Тому, що тут мова лише про Корнілова, не буду зупинятись на житті полонених, тільки побіжно згадаю, що Ліхтенштейнівський старовинний замок, що стоїть на конусовій горі, був перед війною свого роду курортним заведенням. Корнілов дістав дві кімнати, а їсти йому приносили. Лікар з містечка приходив лікувати його рану і коли вона загоїлась, то прийшла до нього австрійська урядова пропозиція — оглянути кілька таборів російських полонених і зложити звіт про них для переслання через міжнародній червоний хрест до російського Головного Штабу. Він це і зробив.

Пригадую пару інцидентів з часу побуту його у Непленгбаху, які характеризують його вдачу.

Начальником нашого табору був старенький і трохи вже придуркуватий австрійський генерал, що часом робив нам непотрібні й безсенсовні труднощі. Коли приїхала якась місія міжнароднього червоного хреста, то Корнілов в присутності цього генерала назвав його старим ослом, а коли він обурився, то Корнілов запропонував йому кожну сатисфакцію, себто дуель. Старичок відмовивсь, але коли Корнілов захотів переїхати на докладніше лікування частинно спараліжованої руки до шпиталю, здається до Відня, то труднощі не було, — командант радий був його позбутися.

Ще перед від'їздом Корнілова аматор-малювальник Трофімов, робив льютерію з своїх акварельних малюнків — різних закутків замку і запропонував і Корнілову купити льюса. Корнілов обурено відмовивсь: „Не маю найменшого бажання згадувати цю австрійську неволю!“ Дивувався він, що дехто плекає собі огорождик, або квіти, як то робив капітан Крамер. Казав: „Обов'язком офіцера старатись втекти з полону, а не цвіти плекати!“ І дійсно слово стало ділом, як відомо — втік. Розказувано, що втекти допоміг йому чех — санітар у шпиталі в Будапешті. Добув ніби для нього відповідне вбрання, купив квиток на залізницю і допоміг дістатись аж до румунського кордону. Кажуть, що на кордоні чеха впіймано, а Корнілов таки втік. По повороті дістав корпус, армію, командував Петербургським гарнізоном за революції, пізніше став головнокомандуючим. Ще коли був в полоні, оцінено його заслуги в останніх боях і через червонохресну російську місію (княгиня Яшвіль, Романова і ще ко-трась сестра) було переслано йому Хрест св. Георгія 3-го степеня, — четвертого він вже мав. Пізніша його доля загальноно відома: арешт Кереським у Вихові, втеча звідтіля і організація та командування білою армією на Дону, пізніш на Кубані, де й був забитий. Хоч і був він таємно похоронений, проте пізніше большевики довідались де, викопали його труп, роздягли і почепивши на жердку скакали з ним по місту глузуючи й опльовуючи його. Пізніш спалили і попіл розвіяли на всі чотири сторони.

ЧУЖИНЕЦЬ ПРО ГОЛОД 1932-33 рр.

Артур Кестлер, автор кількох видатних романів-репортажів, походить з Будапешту, він кілька років перебував у Тель-Авіві, потім розчарувався в сіонізмі, переїхав до Німеччини, де вступив до компартії, а через півроку поїхав до СРСР. Комунізм покинув р. 1938.

У вступі до другого тому свого власного життєпису, Кестлер пише: „Мені не пощастило знову збудити до життя наївний ентузіазм того часу: я міг аналізувати попіл, але не міг наново розпалити вогонь. Я нерадо написав ці розділи, але був, як хроніст, примушений триматись фактів, навіть коли вони мені здавались пудними та неважливими... Читачеві слід порадити, швидко перейти ці початкові розділи...“

На самім початку цієї частини своїх спогадів Кестлер виразно пише: „Я наблизився до комунізму наче до джерела свіжої води і залишив його так, як рятується з отруєної ріки, де пливуть рештки затоплених міст та трупи утоплених“.

Влітку 1932 року Кестлер виїхав з Берліну до СРСР, про який він пише:

„Мої уявлення про цю країну ґрунтувалися виключно на тім, що я довідався про країну з советської пропаганди. Це були уявлення про понад — Америку“... Але на кордоні в Шепетівці чекав його нечуваний шпигунсько-жандармський митний обшук — замість сподіваного перескоку у двадцять перше сторіччя — як обіцяла пропаганда.

„Потяг повільно їхав українським степом. На кожній станції стояли маси обідраних жебраків, які пропонували ікони й постільну білизну в замін за боханку хліба. Жінки підносили вгору малих дітей до вікон потягу: руки й ноги наче патички, роздуті черева, великі голови, звисаючі на тонкі шиї. Іронія долі хотіла, щоб я приїхав до СРСР саме під час страшного голоду, 1932-33, про існування якого я, як біль-

Отак випадок хотів, щоб він попав був до австрійського полону, а другий випадок, щоб був забитий під Катеринодаром. Проте, думаю, його сприятливе ставлення до українізації російських військових частин, та пізніший договір з Кубанською Радою, — не було випадком, тільки розумінням ситуації, умінням дивитись у майбутнє. Хто зна, як би склались дальші події на Україні, як би на місці Денікіна був далі Корнілов.

шість європейців, нічого не знав. Він обезлюднив цілі повіти та коштував багато мільйонів жертв. Спустошення цього голоду тепер урядово узнаються (?), але тоді вони були затаєні перед світом. Сцени на залізничних двірцях під час цієї подорожі дали мені відчуття дещо з катастрофи, але я не знав про її причини та розміри. Мої місцеві супутники намагалися мені пояснити, що ці нещасні люди, були кулаки, заможні селяни, що боронилися від колективізації і яких через це повиганяли з їхніх сільських садіб... Моя реакція на брутальну зустріч дійсності з оманю була типовою для побожного віруючого. Я був заскочений та розгублений, але образу гамував еластичний тормоз мого партійного виховання. Я мав очі, що могли бачити, але мій розум був привчений тлумачити приписаним способом те, що бачили очі. Цей „внутрішній цензор” є більш надійним та чинним, аніж урядова цензура” . . . Я вчився все, що мене лякало, автоматично визначати за „спадщину минулого”, а що мені подобалося — за засів майбутнього. З цією сортувальною машиною в голові було 1932 року європейцеві ще можливо тут жити і до того залишатися комуністом.

„Усі чужинці, що їх я знав . . . мали ці сортувальні машини в голові. Вони знали, що урядова пропаганда полягає на купі брехонь, але виправдували це помилкою на „відсталі маси”. Вони знали, що рівень життя в капіталістичнім світі був значно вищий ніж в ССРСР, але виправдували це запевненням, що за царя тут жилося ще значно гірше. Їм було моторошно від славословія Сталінові, але вони викручувалися поясненням, що селянин потребує нового ідола, замість ікони на стіні.

Коли життя стає незносимим, то люди відповідно до їхньої вдачі реагують на це трьома відмінними способами: повстанням, байдужністю, або самообманом. Совгромадянин знає, що повстання проти найбільшої та найміцнішої розбудованої політичної машини, яку лише знає історія, рівнозначне з самогубством, через це більшість людей живе в стані крайньої байдужності та внутрішнього цинізму, меншість живе самообманом.

Я належав до цієї меншости. Комуністичний дух так само удосконалив техніку самообману, як і масову пропаганду. „Внутрішній цензор”

у голові справжнього віруючого завершує справу суспільного цензора, його самодисципліна така ж тиранська, як і вимушена режимом слухняність: він тероризує своє власне сумління, доки воно не скориться”.

Мальовничо описує Кестлер тодішній харківський базар:

„Це був торг, що відбувався на великій інакше пустій площі. Ті, що мали щось на продаж, сиділи серед куряви та тримали свій крам на малій хустині перед собою, починаючи від жмені іржавих цвяхів до розібраної наволочки. Все тут продавалося: кисле молоко можна було купувати ложками, разом з мухами. Одна стара жінка могла там просиджувати годинами з одним розмальованим великодним яйцем, або з малим кусником кислої козячої бриндзи — одиноким своїм крамом. Або старий дід з вкритими ранами босими ногами, міг намагатися вимінати свої подерті чоботи на кіло чорного хліба чи на пакет махорки. Шльопанці, чи навіть підосви та обцаси (відірвані від черевиків та заступлені ганчірками) були часто предметами обмінної торгівлі. Деякі діди не мали нічого на продаж; вони співали українські думи й діставали за це випадково докинену копійку. Біля багатьох жінок лежали на землі або на каміннях їхні немовлята й уста дітей — обліплені мухами, здавалося ссали жовч замість молока. Вражаюче велика кількість чоловіків мали очні хвороби: вони слезили, або одне око виглядало помутнілим та мертвим, чи одного ока взагалі бракувало. Майже в усіх цих людей були набряклі руки та ноги; їхні обличчя були також скорше роздуті аніж схудлі й були кольору проростів картоплі в пивницях.

Харківський базар це було одно з таких видовиськ, що їх можна й по двадцяти роках відмальовувати з пам'яті. Урядово всі ці чоловіки та жінки були законно вивлащені кулаки. В дійсності ж це були селяни, яких голод вигнав з їхніх сіл. Під час збору останньорічного врожаю партійні функціонари позабирали все включно з насінням на засів й свіжо засновані колективи не мали чим сіяти. Худобу та дріб зарізали, щоб їх не віддавати до колгоспу, а коли останнє заховане збіжжя було з'їдене, то селяни залишали землю, що їм більше не належала. Цілі села були залишені, цілі об-

че сказала: „Та хіба ж ви не знаєте про ці спра- ви?“ Я запитав: „Во ви мали приступити до колгоспу? Вона білпвила з нудього та при- зирством в голосі: „Колгосп!“ Ми всі при- смерті. Ціо ви знаєте чужинці!“ Я пригадав со- бі базар у Харкові й більше не питався”.

Повернувшись до Москви з Туркестану в січ- ні 1933 р. Кестлер мав перекоонатись, що його вага в „Комінтерні“ не така вже велика, щоб забезпечити йому окрему кімнату, де він міг би написати книгу своїх подоріжніх спостережень. Через це він знову поїхав до Харкова до своїх постинних старих знайомих ще з Австрії, Баві- берт-Пнбульських. Згодом він перебрався до потелю Інтурист у цьому ж місті.

„Одного дня покоївка нашого упрівілейова- ного інтурист-потелю знепритомніла від голоду й потім призналася мені, що вона від трох днів нічого не мала їсти, через те, що вона не- давно прийшла з села, то конусм затримав її трохденну пайку з півтора кіло чорного хліба...”

Ціо селах вимірали з голоду, в містах жи- воти на найнижчим ступні, при яким ще якоеь можна було перетривати. Життя завмерло, ці- ла адміністративна машинерія була на межі заломання.

Тепер до катастрофи 1932-33 рр. совуряд більш або менш урядово признається, але тоді в советській пресі не могло повивитися наймен- шого натяку на справжнє становище. Уряд по- становив залишити нарід в незнанні свого влас- ного стану. Це сповидно не можливе завдання інформації щодня сходяться на вершкш піра- мідн і вся передача повідомлень є монополією уряду. Усі щоденники в цілому СССР щодня друкують ту саму вступну статтю. Статтю мо- ековських „Ізвєстїй“, що передається через ра- діо чи телераф. Місцеві вістки не є місцевими, а приходять з урядових міст. Наслідком цієї цілковитой централізації інформаційної служби в країні з такими великими просторами є те, що люди не тільки нічого не знають про по- дії закордоном, але не знають також того, що діється в безпосереднім сусідстві.

Натомість що-ранку читав у харківським ча- ести у фабричних штурмових бригадах супер- ниняють у виконанні праці, читає про уділення

ласти обезлюднені, до урядово на Сибір висла- ні. Їх було повно на залізничних двірцях в го- варових потягах, на базарах, вони вмирали на вулицях; в ніколи не бачив так багато й таких постійних поховань, як зимою 1932-33 рр. в Харкові. Докладної кількості цієї „зномадизо- ваної“ маси ніколи не було подано й напевно не буде вяснено, але вона на багато мусіла перевищати мандрівку народів після упадку римської імперії.

Урядово не було ніякої голодової катастро- фи. Товарилося лише різними висловами про „труднощі на фронті колективізації“. Трудно- щі — це одно з найяєстїших слів у советсько- му слововживанні: воно служить для того, щоб применшувати катастрофи в тіі самій пропор- ції, в якій будуть прибільшені усіхи. Совет- ські громадяни автоматично розуміють, що „ті- ганська перемота революційних сил в Англії“ означає збільшення кількості голоєв комуні- стів на пів відсотка, в той час, як „певні труд- нощі на фронті гіієни в Бірбіджанні“ означає, що там лютує холера”.

Осібно 1932 року Кестлер вирнушив у подо- рож на Кавказ та Туркестан.

Ціи час подорожі на Кавказі він зацікавився однією діячиною в українським убранні. Ціе в почекальні двірцв в Тбілісі... Ми незабаром почали розмову... Вона походила з одного се- ла коло Харкова, але її відповіді на мої пита- ня щодо її самої були досить односкладові. Ціе рік перед тим вона працювала в своїм селі. По- тім вона перенеслася до Харкова шукати пра- цю. Чому вона залишила своє село? Вона зни- зила раменами... „Всі покинули село“. Вона зни- деканий час працювала в Харкові — спочатку як служниця, а потім як невивчена робітниця на тракторній фабриці. Потім її пошастило пе- рїхати до Дніпробуду: рік часу вона працю- вала при споруді знаної греблі... Я зробив зауваження про її красу. Вона голосно засмі- ялася: „Краса? Греблі? Це ж усе з цементу“. Вона іхала до Бямандзіну у Бірменії, де чо- ловік її сестри працював за механіка. Сестра її написала, що з харчями в Бірменії ведеться десь не гіше, як деінде та що швагер знайде для неї працю... Коли я її знову запитав, чо- му всі люди покинули її село, то вона нетерпля-

ЗА СВОБОДУ І ДЕРЖАВНУ ВОЛЮ УКРАЇНИ

„Українська нація символізує дух спротиву та любов до свободи”.

пані Флоренс П. Дваєр,
член Конгресу ЗДА

Ще й досі у нас звикло дивляться на події з-перед 25 років крізь призму недоли і болю, не бачиться у них найістотнішого: неупокороного духа нації, якого не міг подолати безпощадний наступ ворога. Ще далі звикло говорити у нас про 1933 рік на Україні лиш як про велику голодову трагедію чи пак про трагічний великий голод, хоч це був найчорніший в історії людства етап війни, війни тотальної, у якій за свої стремління до державницької волі платили своїм життям не лиш зрілі мужі, а й жінки та діти. Це, в дійсності, був пляново зорганізований, у деталях передуманий наступ агресора, що голодовою облогою хотів остаточно й раз на завжди зломити збройний, політичний та моральний спротив неупокоримої нації. Це була облога голодом, а в ній усі елементи національної боротьби з усіма її атрибутами і їх виелімінувати не можна. Хліб у селян, загнаних силою у колгоспи, Москва, спираючись на збройні загони, забрала, — на ланах побудовано сторожеві вежі, з яких озброєні вартові стріляли у селян, що пробували зрізувати колоски на своїх ланах. — Ніби в мирних часах видано воєнні закони про т. зв. охорону майна з дня 7-го серпня 1932 і 30-го січня 1933 рр. з драконівськими вимірами кари смерті через розстріл, а політвідділи МТС, начальників яких призначав Центральний Комітет Партії в Москві, кермували старанно продуманою облогою, у якій Україна втратила понад 6.000.000 населення.

Понад 6.000.000 впало в голодовій облозі України Московією, але вони своєю смертю перемогли політичну смерть нації, дух якої живе й окрилює все нових борців проти московської агресії і окупації, бо як ствердила у своїй оцінці подій з-перед 25 років конгресменка Флоренс П. Дваєр: „Українська нація символізує дух спротиву та любов до свободи, які не смі-

ють ніколи вмерти”. Вчорашньою і нинішньою боротьбою нація підтверджує цю правду.

✽

В 25-ту річницю найжорстокішого наступу Москви на Україну Головна Управа ООЧСУ звернулася до всіх своїх Відділів та Організацій Визвольного Фронту з закликом ініціювати, організувати національно-протестаційні маніфестації проти російсько-більшовицької окупації України, домагаючись повернення їй державної самостійності.

Однією з перших зорганізованих маніфестацій, які знайшли широкий відгомін в американському світі, була маніфестація на Оселі СУМА 8-го червня ц. р. З приводу неї конгресмен Ю. Дж. Андонізіо написав: „Я надіюся і бажаю, щоб Ваші протестаційні маніфестації, на яких Ви домагастесь відкликання російських збройних сил з України, матимуть бажаний ефект. Я приєднуюся щирим серцем до Вашого протесту проти жорстокої комуністичної окупації України”.

Конгресмен Петро Родіно, Дж. з Нью Джерзі у довшому посланні підкреслив конечність пагадувати вільному світові про голодову облогу України, як про одну з найчорніших сторінок в новій історії народів. „Тому Ви своїми протестаційними маніфестаціями виконуйте добру службу вільному світові й тому я, вітаючи учасників маніфестації, бажаю Вам ще більше сил у Вашій патріотичній діяльності”.

Асистент секретаря Оборони, М. Снайдер висловлює надію, що „усі народи поневолених країн матимуть змогу втішатися свободою і справедливістю, за яку так багато Ваших рідних і друзів віддало своє життя перед чвертьстоліттям”.

Конгресмен Роберт В. Кін з Нью Джерзі приєднується до молитов, щоб настав скоро той день, коли „батьківщина Вашого походження буде знову вільною”.

Вінцент Дж. Ділей, конгресмен з Нью Джерзі підкреслює, що він підтримує програму організаторів протестаційних маніфестацій та кожну програму, яка може визволити борців за волю з-поза залізної зашлони.

Немає змоги перерахувати понад півсотні телеграм і привітів, які наспіли на адресу голови ГУ ООЧСУ, проф. І. Вовчука від урядових чинників, губернаторів штетів та генералів, визначних американських діячів, амбасадорів та представників різних національних груп.

Згадаємо лише телеграму губернатора штету Нью Йорк А. Гарримана, який покликуючись на свою прокламацію Українського Дня в штеті Нью Йорк з приводу січневих роковин і його заклик до американців молитися за перемогу для української визвольної справи м. ін. заявляє ще таке: „Смерть 6 мільйонів від іштучного голоду... та депортації до невольничих таборів праці..., як і пізніші переслідування не вби-ли духа свободи, який підтримує український народ

„Червоного Прапору” та про нові велитенські фабрики на Уралі; на фотографіях бачив або розсміяних молодих людей з прапором в руках, або мальовничого дідка з Узбекистану, що ввесь час сміявся або завше вивчав азбуку. Жадного слова про місцевий голод, тифозну пощесть або вимертя цілих сіл; навіть факт, що Харків цілу зиму був без електрики ніколи не був зазначений у харківським часописі”...

Книжки Кестлера далеко й широко знані по цілому світі. Але, здається, харківські сторінки його спогадів-сповіді незнані навіть українським читачам. Через те вони бодай в скороченні подані тут.

Читач

в його одухотвореному і безнастанному спротиві деспотичній і брутальній владі..."

Корейський амбасадор Ю. Чан Янг радіє, що: „нишіня невгаваюча боротьба українського народу за свободу і самостійність, проходить спільно з боротьбою корейського народу проти комуністичної агресії”. В іншому своєму листі корейський амбасадор стверджує, що лише створення солідного та єдиного фронту проти комунізму дає запоруку, що можемо стати знову вільними. „Є відрадним явищем знати, що є такі групи як Ваша, що не бояться стати до боротьби проти комуністичного упиря”.

Подібно висловлюються китайський та турецький амбасадори.

Конгресмен Емануель Целлер з Нью Йорку вітає всіх борців за визволення українського народу та всіх інших поневолених народів, „Як довго такі групи, як Ваша активно ангажуються у ніколи не вгаваючій боротьбі за свободу і незалежність, не матимемо сумнівів здобути свободу для усіх народів”.

Про моральну силу спротиву та відпорність українського народу, що став у авангарді боротьби за визволення усіх народів, поневолених Москвою, говорив голова ЦК АБН Ярослав Стецько.

Голова Головної Управи ООЧСУ говорив про московську стратегію у війні проти України, яку послідовно здійснюють більшовики.

Паситесь, мирные народы!
Вас не пробудит чести клич!
К чему стадам дары свободы?
Их должно резать или стричь
Наследство их из рода в роды,
Ярмо с гремушками да бич!

Більшовики удосконалили сказане вище А. Пушкіним.

На маніфестацію в Елленвілі прибули також представники болгарського національного фронту на чолі з д-ром Койчевим, представник Білоруського Конгресового Комітету, през. Косяк. Оба останні засуджували советське народовбивство в Україні та висували вимогу до ОН звільнити поневолені Москвою народи. У цьому дусі були також схвалені резолюції, в англійській мові, які розіслані до всіх урядових установ та визначніших політичних діячів, від яких уже надходять до канцелярії ГУ ООЧСУ позитивні відгомони.

Ідейно-політичні заложення про голодову облогу України Москвою увійшли також і в мистецьку програму маніфестації. Зокрема хвилюючим був монтаж за повістю Антоненка-Давидовича „Смерть”. Зудар двох протиставних світів: українського з його „Отче наш” та комуністичного з його „Інтернаціоналом” відтворили по-мистецьки артисти театру ім. В. Блавацького під керівництвом В. Шашаровського. Велике враження викликала рецитація поеми Щербака „Поклін Героям” п. Е. Курилом. Мистецьку програму доповнили виступи хору „Гомін” Відділів ООЧСУ в Байон, Картерет і Перт Амбой під керівництвом п. М. Кормельюка. Присемне враження справив також виступ оркестри ЮСУМА з Пассейку. В часі маніфестації грала духовна оркестра СУМА з Джерзі Сіти. Молютовно-християнський смуток оповив присутніх 7 черв-

ня на панахиді за впалих в голодовій облозі. Враження це підсилене вечірнім сумерком, в якому миготіло світло соток свічок, запалених учасниками маніфестації. Подібне враження викликав масовий спів маніфестантів навколішках „Боже Великий, творче всесильний”.

Після панахиди відбулася дружня зустріч представників організацій та громадянства з головою ЦК АБН, Ярославом Стецьком.

Маніфестацією вміло і чітко керували В. Боровик та проф. Чировський.

Р. К.

—o—

ЗУСТРІЧ З МЕНШКОВИМ

Дня 10 червня ц. р. місцева Палата адвокатів запросила большевицького амбасадора М. Меншікова з промовою на тему: „Російсько-Американські відносини, та Советський кодекс карного права”. Для нього в Лорд Балтімор готелі влаштували бенкет. Не зважаючи на протести такі своїх членів та мешканців міста, які категорично протестували проти участі большевицького агента, вперто й немудро рішили провести свої пляни в життя. Американські патріоти, а зокрема ті, яких батьківщини поневолені червоною Москвою, постановили виступити в організованій демонстрації. Протягом цілого тижня відбувалось пікетування приміщення Палати адвокатів, про що писала місцева преса, а радіостанції передавали прихильні демонстрантам коментарі.

На цій демонстрації добре зорганізовано виступили українці, під протекторатом Відділу УККА проводилась вся підготовка. Українці приготували відповідний флот — відкритий „трок”, показуючи життя в концентраційних таборах і працю на Сибірі. Два енкаведисти берегли невірників, що пиляли дерево. На одному боці цього флоту була розмальована мапа Советських канцентраційних таборів, це мапа Американської Федерації Праці із зазначенням розміщених невірничих таборів на Сибірі. З другої сторони велика картина, на якій показано, як большевицькі танки розчавлюють 500 героїнь — українських жінок в Караґанді. Крім того ще й інші написи-льозунги були вивішені на тому флоті, напр., „В ЗДА для робітників є соціальне забезпечення, а в Советському Союзі концентраційні табори”, „Нікіта — езекутор України, різник мадярського народу” і т. п. Цей флот в понеділок вечором, 9 червня, проїжджав містом, як теж коло трьох годин в полудневі години, коли в місті було найбільше людей, що з цікавістю приглядалися та вчитували всі написи. Тоді теж цей флот був фільмований телевізійною станцією та передаваний під час новин того ж самого дня, цебто дня демонстрації, коли відбувався бенкет, де промовляв ще один комуністичний агент М. Меншіков про сусідські чи спільні відносини ЗДА і Росії. Тоді також як і попереднього дня та вечором в час демонстрації, роздавано летючки в англійській мові про те, скільки то Меншіков не скаже про советську „Спра-

ведливість". Американці розбирали летючки з великим захопленням.

В демонстрації брали участь: Відділ ООЧСУ, Відділ ОДВУ, СУА, Осередок СУМА, Пласт, УСГ та приватні громадяни. Крім українців ще такі національності брали участь: литовці, лотиші, естонці й мадяри.

Демонстація мала великий успіх, широкий відгомін у пресі, радіо та телевізії.

Т. Царик

—o—

ДЛЯ КОГО ТАКА „ІНСЦЕНІЗАЦІЯ”?

В „Українському Православному Слові” за червень, ч. 6, надруковано коротеньку „інсценізацію на одну дію”. Автор її К. Степовий показує, як то в час голоду на Україні матері варили в чавунах своїх дітей, як це зробила Явдоха, приведена на допит до сільради. Не хочеться вірити, щоб такі речі ширилось через 25 років на сторінках преси. Для чого то? Невже ті, що таке пишуть, вірять в те, що такі надприродні речі були типовими на Україні? А література ж віддзеркалює, чи показує типове. Ні, — так не було. Ті, що пишуть, не здають собі справи про шкідливість такої „інсценізації”, змайстрованої за різними чутками й поголосками, які неминучі при такій жакхливій дійсності, як був 1933 рік. Пишучи таке, ми представляємо українських матерів, а з ними і цілу націю, якимись дикунами, варварами, без жадних моральних підвалин. Шевченкова мати в найтяжчій ситуації жила для своєї дитини, переставала існувати для себе, а автор згаданого театрального твору, для когось написаного, подає за типову поведінку чи вчинки української матері такою, що рідко трапляється і в тваринному світі. І такими „сочинінями” хочемо когось переконати.

Прикро, а тим більше, що така річ появилася на сторінках органу Української Православної Церкви.

Що скажуть пасторі Церкви, коли їх запитують вірні, як вони ставляться до виведеного, зовсім не типового, надприроднього, виключеного для нормальної людини, вчинку матері Явдохи?

А разом з тим в пресі виразно проведено політичну лінію націонал-комунізму. Староста (комуніст), руками якого робилося все лихо на селі, раптом прозріває, напивається і пускає собі кулю в лоб, а перед тим хтось застрелив і московського комісара. Якже просто, а ще більше плоско, все те подано, щоб розжалобити читача через 25 років до тих, хто помагав большевикам і московсько-українській війні. У п'яниці старости, з партквитком, сумління заговорило, а українська мати убиває свою дитину, щоб задовольнити свій голод. Отак інформуємо світ.

Н. А.

Шановні Передплатники! Півроку минуло, а чимало з Вас (найбільше з Чикаго, Дітройту, Пітсбургу, Нью Йорку) не внесли передплати за журнал на 1958 р. Вирівняйте заборгованість — крайня пора!

СВЯТО ГЕРОЇВ В БАЛТІМОР

Заходами та за ініціативою 31-го Відділу ОДВУ та 14-го Відділу ООЧСУ, при активній співпраці місцевого Осередку СУМА ім. Першого Листопада, Відділу СУА та Пластової Станиці українська громада міста Балтїмору величавою святочною академією, що відбулася 25 травня ц. р. в великій та просторій залі ІВКА, гідно вшанувала сл. п. полк. Є. Коновальця у двадцяті річницю Його смерті.

Святочну змістовну промову по-мистецьки виголосив широковідомий українському суспільству суспільно-громадський та політичний діяч проф. д-р Михайло Кушнір з Вашингтону. Прелегент підкреслив тяглість традиції вшанування наших лицарів — національних героїв, пов'язуючи з українськими прекрасними народними звичаями, коли то на Зелені Свята на Рідній Землі по цвинтарях на могилках відправляли Панахиди по героях, чим лучились з покійними. Далі промовець перейшов до тих часів — обставин, серед яких виростав і діяв сл. п. полк. Є. Коновалець, творець Українських Січових Стрільців, організатор Української Військової Організації, та, врешті, формотворець-основоположник Організації Українських Націоналістів (ОУН). Він, як провідник ОУН, та жертвенна й незрівняна всенаціонального характеру, широкого закрою праця ОУН, що охопила по всій Україні молодь, яка всеціло віддалась на службу своїй Батьківщині, затривожила наших окупантів, а особливо червону комуністичну Москву, тому вона за всяку ціну старалась позбутися полк. Є. Коновальця. Думала, що вбиваючи Його, покінчить з ідеєю цілого українського народу, що Його очолював сл. п. Провідник ОУН — Коновалець. Але ворог помилився, бо ідеї не знищив, вона далі живе і буде жити!

В мистецькій програмі взяли участь пані З. Лавришко-Бундзяк, що при фортепіановому супроводі п. проф. І. Приймової (обидві з Нью Йорку) виконала: „Ой, вербо, вербо”, муз. С. Людкевича, „Засумуй трембіто” — Н. Нижанківського, „Нагадай бандуро” — Г. Китастого, та „Любіть Україну” — муз. М. Фоменка. Виконання сольових пісень пані З. Лавришко-Бундзяк заслуговують на велике признание, її милозвучний голос причаровує ухо слухача. Тому й не дивно, що публіка після кожної точки рясними оплесками винагороджувала наших шановних гостей з Нью Йорку, що вперше загостили до нашої громади.

Як звичайно, виступав теж відомий нашій громаді чоловічий хор 14-го Відділу ООЧСУ, доповнений жіночими голосами з інших організацій. Чоловічий хор виконав: „Ви хотіли б спинить” — муз. Р. Ярославенка та „Засумуй трембіто” — муз. А. Гнатишина. Мішаний хор відспівав такі пісні: „Чорна рілля ізорана” і „Вкраїно Мати кат сконав”.

При виконанні хорових точок акомпаніювала панна Оксана Мацюррак.

Спільним відспіванням „Не пора, не пора...” закінчено цю величаву святочну академію. Мистецьки виготовлені програмки, робота голови Відділу К. Баб'яка, залишаться добрим спогадом про свято.

В. Стельмах, Т. Царик

**** З побуту Голови ЦК АБН.** В червні Я. Стецько відвідав українські громади: Бюфало, Дітройт, Клівленд, Пітсбург, Трентон. Українці тепло вітали Голову ЦК АБН, який зустрінувся з політичними діячами згаданих міст.

**** На протестаційних маніфестаціях** в 25 річницю голодової облоги українці Дітройту, Філадельфії, Клівленду, Рочестеру схвалили домагання до вільного світу проти окупації України большевицькою Москвою.

**** В Торонто відбувся 6 Конгрес СУМ'у.** На голову Центральної Управи СУМ'у обрано Омеліана Ковалю (Бельгія).

З НОВИХ ВИДАНЬ

Історія Української Літератури т. II, Радянська література, Видавництво АН УРСР, Київ, 1957, Головний редактор О. І. Білецький, редактор тома С. Крижанівський. Стор. 884. Ціна 25 крб.

Перелістивши цю велику книгу з історії української літератури, сумно стало. Творчість українських письменників в ній втиснуто в 26 розділів, головні з них: література періоду жовтневої революції та громадянської війни (1917-1920), література періоду відбудови народного господарства і соціалістичної індустріалізації України (1921-1929), література періоду довоєнних п'ятирічок (1930-1941), література великої вітчизняної війни (1941-1945), література післявоєнного періоду (1946-1956). Творчість письменників і цілий літературний процес втиснуто в соціологічні рамки большевицької схеми. Властиво літератури немає, а є ілюстрація літературна до імперської політики большевиків. Хоч це є книга з історії української літератури, проте важко встановити, про що більше в ній говориться — про українську, чи про всесоюзну — імперську літературу, лише додатком до якої є українська. Кидається в вічі культ Маяковського, від нього і за його зразками починав творити Тичина, Бажан і всі. Дивно і кумедно то виглядає, коли культ Маяковського переносять і на роки, коли він ще не був тим, чим став пізніше. Такий той найновіший імперський курс, на який дехто покладав надії.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Десять томів у великих одинадцяти книжках.

ЗАГАЛОМ ДО 7.500 СТОРІНОК.

Видання Книгоспілки у Нью Йорку.
ЦІНА ЗА ПОВНИЙ КОМПЛЕТ \$ 82.50.

Найкращим, досі науково не перевершеним джерелом пізнання нашого минулого є Історія України-Руси академіка проф. М. Грушевського. Ця його велетенська праця з історії нашого народу не давала й не дає спокою всім нашим ворогам, а найперше сучасному окупантові України — московсько-комуністичним загарбникам.

Знання правдивої історії, то зброя, якої ворог боїться найбільше. Вивчаймо Історію України-Руси М. Грушевського.

Адреса видавництва:

Knyho-Spilka Publishing Co.
68 East 7th St., New York 3, N. Y.

НА БУДИНОК ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ В НЬО ЙОРКУ СКЛАЛИ:

По \$ 100: Володимир Кожух.

По \$ 50: Проф. Чировський.

По \$ 30: М. Сентий, Осип Олійник, Євдокія Король.

По \$ 25: О. Кейс., Карпо Кифор, Михайло Вохно, Стефанія Вартко, д-р Микола Сидор, Іван Саламащак, Г. Сенів, Іван Чижо, С. Ковалівський, Іван Ференс, Микола Ганущак, Іван Івасів, І. Кейс, С. Кіра, Степан Курнявка, М. Микитин, Василь Саум, Д. Оленчук, Роман Підгородецький, д-р О. Соколишин, Андрій Ясний, П. Поліщук, Ярослав Салашинський, Михайло Салдан, Ємілія Замбрицька, І. Назаркевич, С. Серета, Іван Гірняк, М. Симчич, Михайло Рудик, В. Цимбаліста, Осередок СУМА Балтіmore, Михайло Романів, Похмурський.

По \$ 20: Василь Лавро, М. Чіп, М. Форґач, Ольга Томашівська, І. Воробель, Теодор Леґдан.

По \$ 10: Онуфрій Михайл, А. Осюк, Марія Захар.

По \$ 5: А. Лазірко.

Спілка Української Молоді Америки

Повідомляємо, що **ЦЬОГОРІЧНІ
ЮНАЦЬКІ ТАБОРИ**

на

Оселі СУМА

Вже почалися **22-го ЧЕРВНЯ** і триватимуть до **24-го СЕРПНЯ 1958 р.**

В команду і виховний персонал входять добрі педагогічні сили та кращі сумівські виховники.

Командантом табору є проф. В. Лотоцький.

ОПЛАТА ЗА ПЕРЕБУВАННЯ В ТАБОРІ:

Одна особа на чотири тижні \$ 70

Дві особи від однієї родини

на чотири тижні по \$ 65 від особи

Одна особа на два тижні \$ 40 (по \$ 20 тижнево)

Докладні відомості про таборування зацікавлені довідаються в **УПРАВАХ МІСЦЕВИХ ОСЕРЕДКІВ СУМА** та Головній Управі в Нью Йорку.

ВПИСИ ДО ТАБОРУ ВЖЕ ПОЧАЛИСЯ!

При вписі до табору кожний юнак, чи юначка мусить представити лікарську посвідку простан здоров'я.

Приймасмо на **ВАКАЦІЇ** також старше Громадянство!

Адреса Оселі:

Resort Center of Ukrainian American Youth Ass'n,
Ellenville, N. Y. — Tel.: Ellenville, New York 836-M2

Адреса Головної Управи СУМА:

U. A. Y. A.

46 E. 7th St., New York 3, N. Y. — Tel.: GRamercy 7-3084

ГОЛОВНА УПРАВА СУМА